

VIGREDO

Ž E N S K I · L I S T

NOVEMBER **1936** Š T E V . 11

VIGRED, ženski list z Modno in Krojno ter Vzorčno prilogo. — Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša Din 25.—, z mesečno prilogo Din 50.—. Če se naroči 20 izvodov (brez priloge) pod enim naslovom, le Din 20.—, za inozemstvo Din 32.—, s prilogo Din 64.—. Izdaja konzorcij Vigredi (Vida Masič) v Ljubljani, Masarykova cesta 12. Uredništvo (odgovorna urednica Zora Požanel) in upravništvo Masarykova cesta 12, palača Vzajemne zavarovalnice. Tiska Misijonska tiskarna v Grobljah, za tiskarno odgovarja Jožef Godina C. M. — Telefonska številka 3519.

Sklep uredništva 10. prejšnjega meseca. Rokopisov uredništvo ne vrača, nenaprosenih prispevkov ne honorira.

Rokopisi in vsi dopisi, ki se tičejo vsebine Vigredi, naj se naslove na uredništvo, vsi dopisi glede naročil, reklamacij in naročnine pa na upravništvo Vigredi, Masarykova c. 12, Ljubljana.

V S E B I N A :

Slovenskim ženam in dekletom v tujini. — Večnost. — Dragim pokojnim (P. Evstahij). — Katoliška akcija. Razlika med KA in politično stranko. — Izseljenci odhajajo (Johan Bojer). — Sezonski delavci se vračajo (Stijn Streuvels). — Strma pot (Peleasa). — V zatišju (Beloglavec - Kranjc Draga). — Jane Addams (Peleasa). — V tujini bolan. — Ko roža cvete ... (Mara Stepanova). — Preko notranjskega Krasa na Risnjak (Zofka Vivoslava). — Ženski poklici (dr. Lovro Sušnik). — Dekletova pomlad (dr. Marg. Schaba - V. Lovšin). — Žena in delo. Kam naj se pritožim? (Smersu R.). — Kolodvorski misijon. Občni zbor društva za varstvo deklet. — Po ženskem svetu. — Iz naših ženskih krogov. — Žena gospodinja. Gospodinja kot gostiteljica. Kuharska umetnost. Vprašanja iz zdravstva.

Poravnajte

naročnino!

VIGRED

ŽENSKI · LIST

LETO XIV.

LJUBLJANA, 1. NOVEMBRA 1936

ŠTEV. 11.

ENAJSTA ŠTEVILKA »VIGREDI«
JE POSVEČENA SLOVENSKIM IZSELJENCEM

SLOVENSKIM ŽENAM IN DEKLETOM, SVOJIM DRAGIM SESTRAM,

ki ste se pod pritiskom spremenjenih socialnih in gospodarskih razmer izselile v tujino, da tam najdete dela in kruha, pošljamo slovenske katoliške žene in dekleta, ki smo ostale doma, za izseljensko nedeljo 1936 prisrčne pozdrave. Ker obiskuje naša Vigred tudi Vas, drage sestre, po vsem svetu, zato smo prepričane, da Vas bodo za izseljensko nedeljo že dosegli ti naši pozdravi iz domovine. Bodo naj Vam dokaz, da nismo pozabile na Vas, četudi nas ločijo hribi in doline in široko morje. Ti naši pozdravi naj Vam tolmačijo iskrene pozdrave slovenske in jugoslovanske domovine, ki ju ljubite tudi tam v tujini in hrepenite z vsem srcem, da bi ju mogle zopet videti in če le mogoče v njej ostati.

Naši pozdravi naj pohite v prvi vrsti k vsem sestram, ki ste odšle iz Slovenije v druge kraje Jugoslavije, k vsem onim, ki Vas je usodno glasovanje odtrgalo od nas, da nas ločijo zdaj umetno zgrajene meje, k vsem izseljenkam v Avstriji, Nemčiji, Franciji, Holandiji, Severni in Južni Ameriki, v Afriki, Aziji in Avstraliji. Posebno pozdravljamo še tiste naše sestre, ki v izseljenskih društvih, zlasti ženskih društvih gojite slovensko domačnost in družabnost, slovensko govorico in slovensko pesem ter z njimi ljubezen do slovenske in jugoslovanske domovine. Ta ljubezen bodi tudi tista vez med nami, ki je nobena sila ne more pretrgati, saj nam jo narekuje naša sv. vera, ki ste ji ostale zveste tudi v tujini, o čemer nam pričajo Vaši veliki napori, da ohranite svoje družine zveste katoliški Cerkvi.

*Letošnja izseljenska nedelja naj še prav posebno okrepi te moč-
ne vezi med Vami in nami, ki naj bi prišle v poročilih v Vigredi do
vidnega izraza.*

*Ko bodo na izseljensko nedeljo zjutraj zapeli zvonovi po naših
cerkvah in nam bodo cerkveni govorniki — Vaši in naši — govorili
o vezeh ljubezni in vere, ki naj nas družijo, ko bodo v popoldanskih
in večernih urah oživele in se napolnile društvene dvorane, kjer nam
bo živa beseda, pesem, igra, radio in film zbuvalo spomine na Vas:
naj poseže takrat iz daljne tujine med nas Vaša misel in iskrena želja:
»Da se ne pozabimo!«*

Bog Vas živi in čuvaj, sestre v tujini!

*Vigrednice. — Slovenska krščanska ženska zveza v Ljubljani. —
Društvo za varstvo deklet v Ljubljani.*

P. Evstahij, OFM:

VEČNOST

Zliva se kaplja za kapljo
bežnega časa
v morje brezmejno: brez brega
plava vodovje
silno šumeče, kipeče
v sivo neskončnost — —
Duša misleča ne more
najti merila — — —
Časa mogočno prostorje
zgine v valovih:
vrsta stoletij: trenutek!
Kaj zgodovina?! —
Časno snovanje: le sanje!
Vsa veličina
drznih mogočnežev: pena!
Bog le je velik! — — —
Njega proslavlja brez konca
vélika večnost! — —

DRAGIM POKOJNIM

Telesa vam počivajo
in spe v grobeh,
a naše misli snivajo
o tistih dneh,
ko vi hodili ste med nami,
ki zdaj ste skriti v tihi jami . . .
Težak je bil ločitve čas,
grenko slovo!
V življenju smo ljubili vas,
vi nas zvestó! — —
Naš up, da *duše* šle so k Bogu,
da srečne so v nebeškem krogu!
Če v ognju še čistilnem so,
molitve naj
ponižne jih tolažijo,
da kmalu raj
sprejel jih bo v veselje svoje,
plačilo dal za trud in boje!

KATOLIŠKA AKCIJA

Razlika med KA in politično stranko

Predstavljam si, da vlada popolno soglasje glede temeljnih pravcev politične stranke in KA, pa bomo videli, da bi bilo to najboljše, kar bi bilo želeli. Kljub temu pa bi se KA vedno in bistveno razlikovala od politične stranke in sicer iz dveh vzrokov: predvsem drugim zaradi tega, ker je delovanje vsake stranke z ozirom na politično stran stalno podvrženo izpremembam. V vseh političnih, administrativnih in socialnih vprašanjih je to jasno razvidno: vedno so različne pravne rešitve mogoče, ne da bi pri tem trpeli temeljni pravci ljubezni do domovine, pravičnosti, skupnega dela vseh plasti. Jasno je: KA ne more svoje avtoritete enostransko navezati na eno ali drugo izmed dveh različnih rešitev. Svojim članom mora pustiti prostost, da se pridružijo tisti rešitvi, ki jo spoznajo za boljšo.

Drugi, globlji vzrok pa je razlika v smotrih. Od smotra prejema vsako gibanje svoje bistvo in svojo posebnost. Politično delo stremi najprej za časnimi dobrinami, seveda v okviru moralnih zakonov; KA ima kot najvišji smoter isti smoter kakor Cerkev sama, t. j. večno blaginjo duš. Koristno je, da ponovno poudarimo, da zaradi tega pač deluje med ljudmi in ni tudi za zemeljsko blaginjo svojih članov brez zanimanja. Kakor smo že videli, potrebujejo vsi in vsak gotovo mero tudi zemeljske blaginje, da more vršiti stalno in mirno božje zapovedi. Prav za prav lahko navedemo na KA tisto, kar je Leon XIII. v svoji okrožnici »Immortale Dei« rekel Cerkvi. Njen smoter so sicer večne dobrine, vendar pospešuje zelo tudi časno blagostanje ljudstev, da bi ga ne mogla močnejše in boljše, kakor če bi bila samo za ta cilj ustanovljena. Ker so torej učinki bistveno različni, zato morajo biti tudi hierarhije med seboj različne; misli namreč voditelje in organizacije. Voditelji KA ne morejo biti istočasno voditelji političnih krogov. Skupine KA ne morejo biti istočasno delovni krogi za politično udejstvovanje, niti ne smejo biti orodje najboljših tudi kat. strank.

Johan Bojer:

IZSELJENCI ODHAJAJO

(Odlomek iz knjige »Izseljenci«. Leposlovna knjižnica.)

Tedaj se parnik odmakne od pomola. Dvigne se snežen metež robcev pri množici na kopnem in na krovu. Znova in znova je slišati od nešteti glasov: »Z Bogom! Srečno pot! Pozdravljeni!« Jok se oglasi na kopnem in na krovu.

Počasi se pomika velika ladja iz zaliva. Na krovu igra godba. Marsikdo visi preko ograje in strmi nazaj, kakor da bi v prihodnjem trenutku hotel skočiti v morje — velika odločitev se še lahko spremeni. Ampak polagoma je množica na kopnem samo še temen trak, ki se razblinja. Mesto s svojimi rdečimi strehami utone med gorami. Parnik pluje skozi gruče skalnatih otokov, mimo ribiških koč in letoviških dvorcev, ki stojijo na pomolih in v malih zelenih zalivih. Končno se odpre samo morje, mirno in bleščeče kakor olje. In rdeče sonce, ki tone za rumene plameneče oblake na zahodu, meče nanje širok trak kakor steber.

Poseben občutek prevzame vse na krovu, ko se pričinja tam daleč zadaj rob gora počasi spuščati v morje. Kopna zemlja se jim odmika, pred njimi je ocean. Domovina ostaja za njimi, zdaj plovejo v negotovost. Ali se spominjaš na dom, na mater in očeta?

Še je videti en sam skalnat otok iznad morske površine. Ali kmalu bo izginil, kdaj boš spet videl suho zemljo? — Marsikomu se stisne grlo. Težko je bilo posloviti se od matere in očeta, ali to je še skoraj težje.

Zdaj utone zadnji skalnati otok stare domovine. Ladja z neštetimi čudnimi usodami na krovu pluje dalje preko večernje rumenega morja, medtem ko se na zahodu skriva sonce.

Drugo jutro pa je bil vihar.

In šele po šestnajstih dnevih vožnje so izseljenci lahko stopili v New Yorku na pristajni most. Mnogi izmed njih so bili blede, opotekajoče se prikazni, po vsem, kar so pretrpeli med potjo. In ko so jih agenti vodili v velikih trumah po ulicah, so delali v velikem mestu ti tuji kmetje res čuden vtis. »Izseljenci«, so dejali ljudje sredi vrvenja in kazali za njimi. Po videzu so morali biti iz severne Evrope, zakaj večidel so bili veliki in plavalasi. Ali kako čudne obleke so nosili! Mnogo jih je s culo v eni roki in z otrokom v drugi zaradi varnosti nosilo kovčeg privezan na hrbet. Čudni ljudje. — Peljali so čredo na železniško postajo, da jih pošljejo dalje v ogromno deželo.

Stijn Streuvels:

SEZONSKI DELAVCI SE VRAČAJO

(Odlomek iz Streuvelsove novele »Delavci«.)

Nikogar ni, ki bi delavcem, ki so se vrnili iz tujine, izkazal kakršnokoli pozornost. Ni bilo godbe, ki bi močne bojavnike spremljala, ki so v tuji deželi ohranili čast flamskim delavcem. Župan ni prišel, da bi jih pozdravil, nobene zastave ni bilo, poljski delavci so prihajali brez vsake praznične poteze. Z vrečo čez ramo so v gostih trumah korakali skozi mesto, kakor manjvredno ljudstvo. Radi so jih sprejemali le po trgovinah, kjer so kupovali za svoj težko zaslužen denar.

Delavci tudi niso pričakovali kakega posebnega počaščenja, saj niso bili tega navajeni. Edino, kar jim je bilo v veselje, je bilo to, da so zopet videli svoje žene in poslušali čebljanje svojih otrok, je bilo prijetno čustvo,

da zopet hodijo po znanih krajih in vidijo drevesa, hiše, ceste, polja in travnike, ki so jim mnogo dražji, ker so jih toliko časa v tujini morali pogrešati.

Kar so sami v tuji deželi delali in dovršili, se jim ne zdi nič posebnega. Saj je bilo glavno pravilo to, da si prislužijo čimveč in čimbolje, kakor bi bilo to doma mogoče, da si z zaslužkom izboljšajo svoje gospodarstvo. V tem je bilo tudi vse plačilo za težko delo in dolgotrajno odsotnost. Koliko jih je to delo stalo, so že skoro pozabili. Saj je povsod enako: čim težje delo, tem višje plačilo in denar so imeli sedaj s seboj! In potem, če delaš v družbi, je veliko boljše. Vsak hoče biti mož na svojem mestu, nobeden noče zaostati za svojim sosedom. Pa nekoliko pokramljaš in razmišljaš, kako boš pozneje lahko rekel: v toliko in toliko dneh smo toliko in toliko hektarjev pšenice položili! Že vse to je sladak predokus! Vsa njihova čast je v tem, in moč si s takim pripovedovanjem poživljajo. Četudi se ta čast in ta ponos ne more razširiti preko koscev — kdo drugi pač razume kaj o košnji? Kdo se spomni na vročino in na dolge ure dela, na trud enakomernega udarjanja z ukrivljenim hrbtom in stegnjenim vratom, dolge mesece, vse dni enako? . . . Če se v kraju kaj posebnega zgodi, tedaj izobesijo zastave, zvonovi pojo, godba igra, pripravi se velika veselica . . . Toda kosci so šli zdoma brez godbe, tri mesece so na poljih Francije delali kakor levi. Z vsem telesom so se postavili pred množino zrelega žita, ki bi segnilo, če bi ne bilo močnih rok flamskih delavcev. Tam v tujini so pomagali veleposestnikom iz zadrege, ker niso imeli domačih delavcev. Delali so ponoči ob luninem svitu, da so izkoristili hlad in da podnevi niso izgubljali časa, ker se tudi sonca niso bali.

Zdaj so se vrnilo in so prinesli s seboj vse potrebno za življenje svojih družin, a vse je tiho po domačih cestah. Ni drugega vznemirjenja in ropota, kakor ga napravijo sami, ko so si končno vendar zopet pogasili žejo z domačim pivom, ki so ga morali v tujini tako dolgo pogrešati. Nič prazničnega ni razen njihovih veselih vriskov preko nepregledne ravnine, ker so pač svoje delo izvršili; o čemer je najboljši dokaz vrečica z denarjem, ki jo imajo obešeno okoli vratu in jo bodo izpraznili preko dolge zime v krogu svoje družine.

Drugi del vračajočih se koscev se je z vlakom odpeljal dalje in na vsaki postaji preko cele dežele se bo ustavljal ter odložil nekaj izmed njih. Odhajali bodo po cestah dalje in dalje v notranjost dežele vsak v svojo vas, kjer žena in otroci pripravljajo veselo svidenje.

Ivo ni več mislil na to in prav tako nobeden izmed mož te male skupine. Vendar so umolknili, ko so prišli na odprto ravnino. Zlasti Ivo je čutil kakor težo v prsih. Saj ni bil navajen na tihoto domačih pokrajin, pogrešal je tovarišev. Tako hitro so se poslovili in skoro mu je bilo žal, da so odšli.

Pred njimi je ležala dolga enakomerna cesta, po kateri so morali do svojih domov. Zrak je nekako siv in pust, veter nekoliko ostreje brije z zahoda sem preko tihe pokrajine. Nikjer ni človeka, polja so zapuščena in zadnje deževje je poljska pota napravilo vsa opolzka.

Po tej tišini pa se drug za drugim obračajo k ženam, ki so jim prišle naproti in zanimanje za zopetno skupno življenje se je poživilo.

»Tu je!« je zaklical Riland in pokazal v smeri malega cerkvenega stolpa. Ta klic je bil kakor veseli pozdrav. To je bilo presenečenje in veselo začudenje, ki je prevzelo do sedaj vse vase pogreznjene kosce. To je bila tudi vez, ki jih je najtesneje vezala na dom. Kakor bi bilo nekaj novega prišlo v spomin, kar so v tujini pozabili, nehote je odhitel prvi pozdrav domačemu kraju, kjer bodo svoj dom in svoje prijatelje zopet videli in med njimi živeli.

Op. ur. Stijn Streuvels je znameniti pripovednik flamskega kmeta. Ko čitamo to novelo, se nam zdi, kakor da spremljamo naše prekmurske sezonske delavce, ko se vračajo iz Francije.

Peleasa:

STRMA POT

(Nadaljevanje.)

XI.

Moja draga Melisanda!

Gotovo si že kdaj ugibala, čemu sem svojo zgodbo naslovila »Strma pot«, ko vendar doslej ni bilo opaziti ne strmin in ne prepadov. Tvoji očitki bi bili morda opravičeni, veš pa, da sem Ti prav pred kratkim napisala, da so stvari, ki ne bodo več pisane tukaj na zemlji. Presrečen je bil trenutek in vekomaj ga bom blagoslavljala, da sem visoko nad seboj smela spoznati svojo mater, sveto katoliško Cerkev. Toda stala je visoko, jaz pa sem bila — sama ob njenem vznožju.

»Kdo mi bo utrl pot, kdo me prijel za roko in me popeljal po tej strmini?« sem se koprneča povpraševala.

Dobri Oče je za to sam poskrbel.

Ko sem se vrnila iz Italije, je bila moja prva pot h Konstanciji.

»Vse ji hočem razodeti, v njeno veliko žensko srce izliti tudi ono tiho željo, pred katero sem tolikrat trepetala, in jo prositi, da mi pomaga do cilja.«

Duh svetega Frančiška in odmev njegovega pevca je še govoril v meni in že po par besedah sem ji rekla:

»Konstancija, katoličanka želim postati.«

Ta pa, prav mirno in kot bi bilo to nekaj čisto naravnega, mi odgovori:

»Že dolgo sem čakala na to besedo, Senta. Vedela sem in bila prepričana, da mora priti dan, ko ne boš mogla drugače kot iti po tisti preprosti poti, ki nas pelje k materi.«

»In kakšna je ta pot, Konstancija?«

»Obrniti se boš morala na duhovnika in ga prositi, da te v veri pouči, nato pa popelje v Cerkev.«

»Težko bo to, Konstancija. Če pa mora biti, mi boš pač ti poiskala kakega izkušenega moža, ki je že imel opravka z ljudmi moje vrste. Toda najprej mi povej, kaj je pravzaprav duhovnik Vam, katoličanom?«

Duhovnik je božji namestnik, kadar po zunanjih obredih zakatere oznanja, so nadnaravnega in božjega značaja, večne in neizpremenljive.

Začudena jo pogledam, nato pa ona nadaljuje:

»Duhovnik je božji namestnik, kadar odvezuje ali zavezuje vesti, kajti vse bolj božje kot človeško je namreč, da prihajajo najnežnejše, pa tudi najbolj napuhnjene duše razodevat svojega življenja skrivnosti. In, Senta, kdo, misliš, jih poslušaj, kdo sodi, kdo jim daje milost? Bog sam. Poslušaj pa še dalje, uboga moja Senta, in nič se ne vznemirjaj:

Duhovnik je božji namestnik, kadar po zunanjih obredih zakramentov podeljuje milost, zakaj nikdar človek ne bo pričakoval od ljudi, da bi dušo preustvarili v krstu, jo po birmi okrepčali, po zakonu posvečevali in jo po maziljenju slednjič posvetili za blaženo vstajenje. To, Senta, so stvari, ki niso iz tega sveta.

Ti trepečeš, Senta, kaj ti je?«

Prijela me je za obe roki in nato nadaljevala:

»Duhovnik je božji namestnik, ki s Kristusom, z njim in v njem pred oltarjem daruje čisto daritev, sveto in neomadeževano, za zveličanje duš. Duhovnik je božji namestnik, kadar v najsvetejšem trenutku daritve nad sveto žrtvijo govori s Kristusovimi besedami: ‚To je moje Telo — to je moja Kri‘.

Tak torej je duhovnik kot božji namestnik na prestolu milosti, roke prenapolnjene z božjimi darili. Mi pa k temu prestolu hodimo z vsem zaupanjem, kjer vsikdar najdemo usmiljenje in milost.«

»Toda, Konstancija,« ji rečem vsa iz sebe, »kako naj se drznem z zaupanjem iti k temu v Bogu preoblikovanemu bitju jaz, slabotna, uboga, v bolečinah duše ponižana, k njemu, ki je večji kot angeli in čigar oltar trepetajoči obdajejo Serafini? O Bog, to zahteva novega čudeža! Če rabim Boga, da mi pride na pomoč, rabim tudi človeka, da z menoj deli bolečino!«

Konstancija me prekine:

»Poglejva še dalje, Senta! Tega duhovnika, pravkar velikega in svetega duhovnika, glejva zdaj slabotnega, kot sva midve! Sveti Pavel, katerega gotovo poznaš bolje kot jaz, Senta, ta apostol, katerega je neodoljivo hrepenenje gnalo, da je rimski svet dvakrat pretekkel od obrežja Jordana do stebrov Herkula, ta hrabri vojščak Jezusa Kristusa stopi končno za en dan počitka v svojo celico. Tu ga poslušajva in glejva, kakšna vznemirjenost se ga je naenkrat polastila, kakšen strah ga razburja. Senta, moja draga Senta, katera sila pač more vznemirjati to srce, ki ni trepetalo pred ognjem, in ni klonilo pred jeklom? Oh, pravkar je bil še ves božji, poln Boga, zdaj pa je — človek. Kot tak najde v svojem srcu, v svojih žilah hujšega sovražnika kot je bilo divjanje Judov, nečistost Korinta, modrost Aten, prerokovanje rimskih Cezarjev. Zato bolešno toži: ‚Nesrečen človek kot sem, kdo me bo rešil tega telesa smrti!‘

Takšen je duhovnik, ki ga je Bog postavil, Tebi, Senta, v zveličanje. Vedi torej, da boš našla v njem človeka, ki te bo razumel, in našla boš v njem Boga, ki te bo ozdravil. Približaj se mu torej, ker je sin Adamov in človek kot ti. V svojih ranah bo spoznal tvojo bolečino. Pojdi k njemu z zaupanjem tudi še zato, ker je otrok božji, in je v njem Bog sam v Jezusu Kristusu. Bodi pa modra, Senta, in pravična! Duhovnika glej v duhu vere. Ne prištevaj božjemu Sinu slabosti sina človekovega, ne dajaj sinu človekovemu slave, katera gre samo Bogu! Naj te svit angelov ne slepi na človeku! Prizanesi in spoštuj, občuduj in razumevaj, moli in odpusti . . .«

Drugo, Melisanda, kar me je vznemirjalo, je bilo vprašanje, kako vse to razodeti mojim dragim v Gradcu.

Najprej sem zaupala vse papirju. Seve so bili vsi presenečeni in mojim besedam niso verjeli. Sodili so pač, da je to posledica mojega bolj ali manj samotnega življenja, sad trajnega občevanja s Konstancijo. Ko so pa izprevideli, da je stvar resna, so se jeli vznemirjati, me klicali v Gradec in sledili so nastopi, preko katerih naj zagrnem tenčico. Tudi Ditmar je stal v ospredju. Oče je skušal poživiti njegovo sliko, ki, kar moram priznati, še ni bila čisto ugasnila v meni. Vedela sem, da moja vloga z njim še ni doigrana, moja naloga še ne končana. Že zdavnaj pa nisem več sanjala o onih opojnih večerih, ko moje sreče ob Ditmarju ne bo nič več motilo, ko sem ga gledala sedečega ob pisalni mizi, kako čita revijo ali piše kak članek, jaz pa mu podajam knjigo za knjigo, katere rabi za svoje dokazovanje, ali pa

sedim poleg njega v naslanjaču in pletem, medtem ko se moje oči ustavljajo na njegovem poduhovljenem obrazu, usta pa tisočkrat ponavljajo: Ditmar, moj dragi Ditmar . . .

Vse to so bile le sanje. Naloga pa, katero sem spoznala, odkar sem doživela višjo Ljubezen, še ni bila končana, torej moja vloga ne doigrana.

Ljubezen, Melisanda, je nosila nekoč oči zavezane: simbol včasih njenega zaslepljenja, zlasti pa znamenje njene skrivnosti. Ker pa je človek hotel — dasi se je sama temu protivila — občudovati in meriti njene poteze, je ljubezen odletela in izginila. In naš čas, Melisanda, nam je uničil najlepše pravljice: pod lažnjivo pretvezo, da hoče služiti resnici, našim otrokom brani užitek očarajočih pripovedi, ki so zibale naša mlada leta. Z vsemi možnimi sredstvi jemljejo otroku ta čuda, pač ne sluteči, da brez njega, brez tega pajčolana, katerega so dajali pred naše oči, je danes svet vsak dan ubožnejši in brez lepote.

Toda ljubezen ni odletela, marveč materializem, ta tako zelo moderni materializem, ji je oglodal krila, in ko se je pokazala z odkritim obrazom, ko se je zavesa odstranila, je zaeno izgubila svoj čar, ni več hčerka boginje. Tudi ona je doživela krizo.

Ko sem torej začutila dih od zgoraj, sem svoji ljubezni do Ditmarja skušala dati nekaj večnega. Vedela sem, da bo prišel dan, ko se bo njegov pogled okopal v svetli vodi mojih čistih namenov in spoznal, kako zelo nežna je katoliška Cerkev do svetnikov in kako polna usmiljenja do grešnikov. Tedaj šele, Melisanda, ko bo moja naloga končana, bom njegova pisma zaupala ognju, da ta prevzame zadnjo analizo in da plamenu in temi, kar vsakemu izmed njih gre, vse pa, da ponese — v nebo.

Ko sem staršem razodela tudi še zadnjo skrivnost, da se hočem svetu odpovedati in prositi za sprejem v samostan, je očetova ogorčenost dosegla svoj višek.

»Otrok moj«, je rekel, »kdo vendar ti je vtepel v glavo te srednjeveške stvari v polnem dvajsetem stoletju?«

»Že v Švici sem sanjala o njih, pa najsi je bilo na planjavi, ki jo na vrhu zapira ledenik Diabretsa, katerega nič ne omadežuje, ker se dotika samo neba, ali pa ob Lemanu, kjer sem se čutila tako blizu matične zemlje, kjer sem okrog sebe čutila delovanje tajnih sil in vse manj mislila na samo sebe. Tam se je širil moj duh, tam so

moje sodbe postajale drugačne. Že tam sem koprnela po življenju, za katerega te danes, papa, kot dobra in poslušna hčerka prosim, da mi ga dovoliš, da dvigneš roko v svoj očetovski blagoslov!

Trdo besedo je izpregovoril tedaj moj oče, pretrdo, Melisanda.

Toda ni me preplašila. Pogumno sem vstala, ga pogledala globoko v oči in rekla:

»Papa, paradiž je prišel tudi do nas, naši predniki so poznali najprej srečo brez oblakov, rože brez trnja. Ozračje je bilo tako milo in mehko, da se je slika, ki je izšla iz roke Stvariteljeve, izpostavila lahko brez pajčolana v dnevni luči kot v senci komaj manj jasnih noči. O srečni trenutki, katere je človek preživel v nevednosti, ko ni poznal gospodarstva, kakršnega danes vodita marksizem in pa denar! Adam, bolj bogaboječ, se pritožuje, ne stori pa ničesar. Eva, bolj izpodbudna, pred vsem bolj radovedna, gre naravnost v dejanje, utrga sad in svojo odgovornost olajša — ponudi košček svojemu tovarišu — in hipoma izgine vrt. Človek, zapuščen, beden, v potu svojega obraza si kruh služeč, blodi v upanju, da se mu bo raj vrnil. Naravi iztrga tajne, preišče podvodje, premeri zrak, napravi stroj in — jeklene roke nadomestijo človeške dlani. Po tovarnah, velikih kot mesta, začnejo delati avtomati. Začenjajo in nehajo na povelje: Orjejo zemljo, spravljaio žetev. Brez njihove pomoči se nič več ne stori in njihova moč je skoraj brezmejna. Človek, ki je stroj ustvaril, se ponša s svojo močjo. Toda, glej, papa, kako plačilo! Stroj je pojedel njegovo premoženje, človeka pahnil s prestola in ga izročil brezposelnosti. Ni več on gospodar temnih sil, katere je sprostil. V drugič je izgnan iz paradiža in to, papa, v tem naprednem XX. stoletju.«

Grozno besedo je izrekel tedaj moj oče, grozno, Melisanda.

»Papa, če ne maraš prosečih besed svojega otroka, poslušaj prošnjo dedinje svoje tašče: Ker odhajam, kamor me kliče božja Previdnost, te prosim, da mi izročiš vrednostne papirje, katere si po smrti stare mame v varstvo prevzel.«

Te besede so ga premagale. Dva bisera sta omočila njegovo oko, vsedel se je in globoko vzdihnil.

Človek, ki tako ravna, Melisanda, se bo še napil ljubavne pijače. Res je še izpostavljen vsem zmotam, toda nad temi zmotami posluša glas, obljubo iz paradiža, opomin in klic božji.

Jaz sem sedla poleg njega in nadaljevala:

»Papa moj edini, ali ne uvidevaš, da nam univerze dajejo danes vse premalo poetov, ki naj bi Evropi, ki naj bi svetu vrnili smisel gledanja in občutenja, ki smo ga izgubili? Moderne države, celo tiste, ki se po pravici ponašajo s svojo socialno disciplino in svojo močjo, so oropane duhovnega prestiža, ki je lasten ritmu in petju. Marsikateri glas je v Evropi utihnil, Kipling za vselej onemel in tudi Amerika je brez liričnega posredovalca. V Franciji je Viktor Hugo vzel seboj v grob oni zamolkli odmev, katerega je vedno z različno uslužnostjo in vedno enakim veličastvom nudil i hrupu i žalovanju i zmagoslavju svoje domovine.

Veliki pesniki, papa, so redki, bolj redki kot učenjaki. In kar sem vedno smatrala za eno izmed žaloiiger našega življenja je to, da iznajdbe največjih kemikov koristijo le duhu demona v pogubo človeštva. Noben pesnik, noben umetnik ni tega storil. Skoro vedno so ti ljudje živeli nedolžno življenje in njihova dela so polna daril za človeštvo. Ali ni zapisal božanstveni Shelly, da je domišljija najboljše orodje za vse, kar je nravno dobro?

Ves hrup današnjega časa, njega odurnost in pomanjkanje veličastva, ni sposoben, da bi vzbudil liro, spremljevalko civilizacij. Treba je vsega bogastva, papa, in navdihovanja in premissljevanja našega plemena, da taki stihi lahko zmagoslavno klubujejo nepozornosti dobe, kjer se zdi, da duša ne rabi več hrane.

Veš papa, poezija se ne sme pretvoriti v znanost, in to niti ne za ceno smrti ali propada. Tudi ne v moralko, vendar pa si — in to sama po sebi osvaja tudi to ozemlje in visoko na času je, papa, da človeštvo spomnimo, kako naj si tolmači Dürerjevo »Melanholijo«: Znanost je še vedno nezmožna, da bi zadovoljila veliko dušo.«

Naslednje jutro sem se vrnila v Castel Crisis. Moj sklep je bil gotov: »Takoј zaprosim v kaki benediktinski opatiji za sprejem, kjer bodo poskrbeli za vse nadalnje, jaz pa upam, da bom tam najlažje uresničila svoje sanje: Peti slavospeve Gospodu, služiti njegovi Cerkvi v umetnosti.«

Konstancija mi je oskrbela nekaj naslovov, tudi navodilo sv. Benedikta sem dobila že prvi teden. Iz opatije sv. Jederti v Louvain v Belgiji mi je došlo najugodnejše poročilo in jela sem se pripravljati za odhod. Še zadnje večere sva s Konstancijo mnogo razpravljali o vsem mogočem in tudi še o — Ditmarju. In če bom zdajle zaupala papirju, kar je Konstancija enega tistih večerov izlila v moje srce,

naj mi odpusti: ljubezen, katero je gojila do Waldemarja. Nisem Ti še omenila, Melisanda, da je ta padel na bojnem polju.

»Tudi jaz, Senta, sem poznala pesem,« tako mi reče, «o kateri pa do te ure nisem govorila nikomur. Toda, komaj sem jo zaslišala in jo spoznala, ko je tudi že utihnila in se spremenila v žalostinko, ko je leglo v grob mlado življenje Waldemarjevo.»

»Pa zakaj mi o tem nisi nikoli govorila, uboga moja Konstancija?«

»Odpusti mi, Senta! So v življenju bolečine, katerih se sme dotakniti samo še roka božja.»

»Konstancija, še vedno se je uresničilo načelo, da najboljši ljudje šele preko velikega trpljenja razumejo najgloblje skrivnosti življenja.»

»Spominjaš se, Senta, kako je bilo vselej na izletu, kakor je iz naših ust padla kaka nepremišljena beseda. »Kinder, dieses Wort gehört nicht unter uns, (Otroci, ta beseda ne spada med nas) — nas je ljubeznivo pokaral. In zato, Senta, sem vsa ta leta sodila, da ni primerno, če o njem še kdaj govorim. V meni pa Waldemar živi v vsej svoji visoki rasti, s svojim plemenitim obrazom, jasnim in mogočnim čelom. Živi v vsej skromnosti, ki ga je odlikovala, živi s svojim nasmehom, žarenjem svojega razuma, ki bi bil vse preiskal, s svojim spominom, ki bi bil vse ohranil, s svojim srcem, ki bi bilo človeštvu dajalo. In zdaj, Senta, si boš lahko sama našla odgovor, na tisto tvoje zaporedno vprašanje: »Zakaj, Konstancija, hočeš samo trpečemu človeštvu služiti? Waldemar mi je večkrat rekel: Weil wir die Barmherzigkeit Gottes erlebt haben, werden wir nicht müde Gutes zu tun (Ker smo doživeli božje usmiljenje, se v dobrih delih nikdar ne utrujamo).«

Par dni za tem sem odpotovala.

Opatija sv. Jederti je biser arhitekture. Služila je nekoč Benediktincem, bila nato skozi vrsto let strojarna, danes pa je tam ženski kolegij katoliške univerze v Louvain, katerega vodstvo je ta poverila benediktinkam.

Izročili so me v posebno varstvo dame Marije Bernardine, sestre gospe opaticice. (Kot ti je znano, Melisanda, je benediktinska opatica edina žena, ki stopa v cerkveno hierarhijo). Prve dni sem si malo ogledala Belgijo in videla, da se v tej deželi še najdejo kotički, kjer se ohranjujejo lepe in zdrave navade. Pokrajine, ki modernemu duhu

še kljubujejo, so obljudene z ribiči in kmeti, temi skromnimi bitji, ki žive skupno z naravo, eni zaročeni z ritmom letnih časov, drugi s plimo in oseko morja, vsi pa vedo, da so gotovi zakoni močnejši od njih, zato se trudijo, da jih doumejo in tuhtajo, kako bi se z njimi okoristili. Vedo pa tudi, da nič ne poganja, ne cvete in ne rodi sadu, brez korenin. Po vzgledu svojih daljnjih pradedov režejo brazde v zemljo, sledi v morje, pa najsi je orodje bolj ali manj popolno. In v teh časih razdvojenosti, ko krik sovraštva odmeva povesod, flamski kmetje, pridno in skromno in z nasmehom na ustnih obnavljajo kretnje svojih pradedov.

Tudi prvo snidenje z duhovnikom Ti moram popisati. Bil je to častitljivi mož iz reda sv. Benedikta. Že po par besedah je moral spoznati, da sem v katoliških resnicah že dobro poučena.

»Ali veste, iz česa sestoji Zdrava Marija?« me nato vpraša.

»Iz dveh delov, iz slavospeva in prošnje,« mu odgovorim. »Besede Gabrijelove in Elizabetine: Zdrava . . . Besede, katere je dodala Cerkev po cerkvenm zboru v Efezu, kjer je bilo razglašeno božje materinstvo: Sveta Marija, mati božja, prosi za nas grešnike. Beseda, »uboge«, ki se ne nahaja v latinskem besedilu, je lepa ljudska iznajdba, »Zdaj in ob naši smrtni uri« je bržčas frančiškanskega izvora.

Sveti mož se je čudil in dalje izpraševal:

»Kaj pa še veste o tej molitvi?«

»Zdrava Marija je od srednjega veka naprej velika ljudska molitev, kot Oče naš. Sveti Bernard, sveti Tomaž in tudi Dante jo razlagajo. Priporoča jo celo Luther. «Milosti polna» torej Brezmadežna, kajti ne bila bi polna milosti, če bi bil izvirnega greha madež na njej. To je Luther priznaval še tedaj, ko je že bil zapustil svojo mater, sveto Cerkev. »Brezmadežna« je živ slavospev popolne lepote. In naloga moja naj bo, prečastiti oče, da z drugimi katoličani vred temu ubogemu človeštvu, čiste lepote tako zelo žejnemu, ki išče njenih bednih odtenkov po raznih zastavah, po ledenikih in po naših Alpah brezmadežni belini, da temu človeštvu povemo, da je lepota vsled izvirnega greha oživela brodolom, da pa jo je rešilo eno bitje — naša Mati.«

Malo dni zatem je po samostanski cerkvi odmeval moj C r e d o — V e r u j e m . . . in pa:

»Gospod, saj nisem vredna, da greš pod mojo streho . . .«

Tu pa moje pero, še pravkar tako zgovorno, ne najde več besed, ki bi mogle izraziti, kaj je takrat doživela

Tvoja

Senta.

V ZATIŠJU

Kjer gorska cesta, skalnata, razorana, pada v strmem loku k majavem mostu, čepi na borovem bregu, prilepljena ko lastavičje gnezdo, bajtica. Iz starih, že trhljih in majavih brun ter preperelih škodljivcev je zlepljena. V viharnih nočeh, ko buči razpenjeni gorski potok, ko šumijo borovi vrhi, stokajo stare stene ko bolnik, ki se je tekom let že privadil boleznim. In stokata starca, ki jima je trhlo gnezdo dom.

Kadar pa pogleda sonce v sotesko, zasijejo izprani škodljivci in se zasrebri prod ob potoku, kakor da je zašla sama milost božja v grapo. Pred kočjo, kjer sta dve pedi ravni, seka starček steljo: mehanično niha desna z vejenkom, počasi pada razrezano smrečje. »Geta, danes je toplo.« In Geta prikljuka, oprta na debelo hrastovo vejo. Bolne noge vleče Geta za sabo in vsako tretjo minuto z ostrim žvižgom zakašlja. »Geta pa je res bolna« misli on, ko pogleda rumenobelega gube starkinega obraza.

Geta se vsede na zgornjo stopnico ter se tesno zavija v volneno ruto, zamazano in raztrgano, pa tudi zakrpano že s sto krpami. »Te zebe?« jo sprašuje mož, ko vidi, da se vsa tresse. »Mrzlo je, mrzlo, Peter,« potegne starka s cvilečim glasom, ter se prihuli k steni, kjer je sonce še močnejše.

Žarki tiho ovijajo hišico, stopnice in starko, ki dremajoč pokimava in se smehlja. Petru roke kar same omahnejo: »Ko na sveti podobici je vse; na tistih, ko je vsaka črka zlata.« Ta misel ga vsega ovija. »Kako je Geta danes lepa!« Kar mlada je. Tako bela. Pa ji že osmi križ na ramo leze. Kako fejest dekle je bila! Bela in rdeča ko mleko in kri in pela je kakor ptičica, hoče misliti, a čuti, da to ni prava primera; zato tipa za pravo mislijo. V tem se zamajejo zvonovi pri fari. Olajšano zavzdihne Peter: »Ko zvon je pela. Da, ko zvon. Lase je imela rumene ko pšenica, kadar je najbolj zrela, oči pa sive ko potok, kadar je miren. Te oči ima še sedaj. Prav taka je bila Jerica, najmlajša. Tako lepe laske je imela, tako dolge, ko je bila stara tri leta in so jo devali v krsto, v malo belo krstico.« Petru sije obraz. »Jerica! To je moj angelček. Čaka me.« Toplo mu je v srcu, ko da je jesensko sonce prav tja pogledalo. »Getin angelček pa je Getika. Moje temne laske je imela, drugač pa je bila drobna ko lučka, ki v vsakem vzdihu vztrepeta. In jo je tudi prvi veter upihnil. Kako majčken grobek!« Petru se čelo zmrači: »Samo Ludvik nama je ostal.« Petrove misli so nekaj sekund trde, boleče. »Pretesno mu je bilo tu, preborno. Kakor da ni v grabi vsega dovolj! Vsako pomlad zeleni breg in vsako jesen je njiva polna krompirja in hruška polna tepk. In če je dan kakor današnji, je vse ko na zlati sveti podobici. Pa Ludvik tega ni videl. Klel je revščino in samoto. V svet pojdem. Ko bom bogat, bom prišel po vaju. Takrat se bo vama razodelo, da je svet drugod lepši ko tu. Ne, tega pa ne verjamem.« Peter ne verjame. Saj še ve, kako je bilo, ko je šel k naboru. Hvala Bogu, da so gospodje videli, da je leva noga malo krajša. Kako je svet onstran grabe grd! Ravnina, ravnina, da misliš, zdaj zdaj padem k zemlji in se skrijem v jarek.

Ali zgoraj na Št. Juriju! Pod tabo svet. Ti pa na vrhu ko smreka na skali in srce se ti krči v bojazni, da te bo vihar zdaj zdaj telebnil v globino. Tu v grabi pa je zatišje. Strma reber te ko ljubeča materina dlan zaklanja. Ja, Ludvik! V svet je šel. V tisto grdo ravnino. Spočetka je pošiljal pozdrave. Koležnikov žagar jima jih je prečital. Potem je prišlo na občino pisanje. Tajnik je zlogoval, a ni tolmačil: Tuk. urad poročča, da je po zadnji tuk. rudniški nesreči med pogrešanimi v tam. občino pristojni Ludovik Žebrek...

Petru je bil list s pečati in žigi vseč in imeniten, Geta pa je prisluškovala tesnemu utripanju svojega srca in planila: »Ni dobro to pisanje.« Tajnik pa je tolažil: »Morda se vama pa le še vrne.« Peter je sklepal, da je odromal Ludvik daleč, daleč. Geta je čutila: »Odšel je, ne bom ga več videla. Da bi mu bilo tam dobro.« Pregibala je molek z velimi prsti. Odslaj Ludvik ni več pošiljal pozdravov. V očetovem srcu pa je rastle upanje. Prišel bo, bogat, mlad in lep. Še nevesto bo s sabo pripeljal. Prebelil bo kočo in vrtiček bo dobil nov plot. Zjutraj bodo pili kavo. Vsi žagarji in kočarji v grabi ga bodo zavidali.

»Peter!« se prebudi Geta. »Peter, o Ludviku sem sanjala. Ves bel je bil v obraz in klical je: Mati, z menoj!« »Kaj po očetu ni vprašal?« se razhudi Peter. »Tako težko ga čakam, falota, pa še sprašuje ne zame!« »Ne še, ne še! Zate je še čas.« Getin glas je tih, poln nerazodetih globin. »Kaj misliš s tem?« »Zdrav si. In dve leti mlajši.« Z ljubečim pogledom meri žena moževe gube in veliko plešo sredi sivih las. »Geta, čudna si.« Peter se vsede na majave trhle stopnice poleg žene. »Ludvik bo prišel bogat in mlad in nevesto bo s sabo pripeljal. Nisva več mlada in če naju ne bi več bilo, čigava bi pa potem bila hiša, njiva, koza in tepka?« Geta kima, veselo in lahko. Pa že zopet dremlje. Jesensko sonce je močno in tudi Petru trepečejo veke; a njemu ni do spanja. Široko razpne oči, da bi se ubranil dremavosti.

Vsa srebrna je cesta, ki vodi navkreber v gozd. Po cesti hodi on, Peter, za roko vodi Geto. Kako mlada je in brhka! Ravnokar mu pripenja nageljčke na prsi ter zardeva, gledajoč mu v oči. Graba se sveti v soncu bolj in bolj. Čudovito listje raste ob poti: nežna, zelena praprot se poganja na stebelcu in ko Peter ostro pogleda, vidi, da je ves list iz zelenega papirja in prav za prav ni praprot, ampak je sredi papirja prilepljen angelček, tisti, ki ga ob velikih praznikih obesijo k znamenju. Sedaj pa, o, čudo! Angelček razpne perutničice in v tem hipu spozna Peter: Jerica!

Geta, glej, moj angelček! A Geta nosi Getiko v naročju. Getika spančka in Geta ji poje: aja tutaja. Tam pa prihaja mož; malce upognjen je in trudno stopa; ugasla rudarska svetilka mu niha v roki, a vse hitreje stopa, dokler ne obstoji: »Mati.« »Ludvik!« »Glej, kako lepega sina imam, strmi Peter. Ludvik pa vodi mater in ves prožen in lahek mu je korak in toplo mu sijejo oči. Kedaj je prižgal lučco? Visoko dvigne sin svetilko, da sije toplo na materine stopinje. Peter ju vidi kako odhajata in mu je bridko in tesno. Sredi steze prhuta Jerica: Dve leti! mu ščebnja in Peter je sam v grabi. Temno je in sam je, tako sam!

Bridka bolečina ga vzdrami. Hvala Bogu! Bile so sanje. Na stopnicah je spal in nič drugega se ni zgodilo, ko da je šlo sonce za goro ter so vijolčaste sence zalile sotesko. Saj ni sam. Njemu ob rami sloni Geta. Nežno objame družico svojih dolgih let. Tedaj spozna, da so bile sanje resnica.

Ko so zvečer devali Geto na oder, so žagarji zmajevali: »Staremu Žebreku se je zmešalo. Venomer joka nad zelenim angelčkom: »Oh, dve leti je dolgo, predolgo.«

Peleasa:

JANE ADDAMS

izseljeniška mati, ustanoviteljica doma priseljencev in nositeljica Nobelove nagrade za mir — 6. septembra 1860 — 21. marca 1935

Ime *Jane Addams* je že po vsem svetu znano. Mnogi tudi že vedó, da se je o njej reklo, da se taka žena pojavi le vsakih 500 let. Nekateri so jo videli v ognju njenih mirovniških kongresov in so v miru njenega umevajočega duha črpali novega poguma. Ti bodo tem lažje razumeli, kaj pomeni to ime nam, ki smo ga že od otročjih let nosili v svojem srcu, ki smo doživeli nedopovedljiv čar njene osebnosti, ki smo okušali njeno ljubkost, prosto vsake sentimentalnosti, poznali smehljajočo radost, ki smo jo v Ženevi gledali in videli, da je bila povsod srce in duša, da je imela povsod poseben in vselej zaslužen sedež, ki smo znali ceniti njeno skromnost, njen miren pogum, zdrav razum in vse, kar se je harmonično mešalo v tem izvoljenem bitju, ob

čigar besedi smo se ogrevali in čigar življenje nam daje le povod, da še verujemo in upamo v človeštvo.

Rodila se je 6. septembra 1860 in popisala svojo mladost v domači hiši v Illinois v svoji knjigi: »Twenty Years in the Hull House« (Dvajset let v Hull House). Njen oče je bil velik prijatelj predsednika Lincolna. Jane Addams ne more razumeti, kdor je ne gleda preko ozadja dobe, katera jo je rodila. Je to več kot srečno naključje, da je zrastle in dozorela v času, ko so se ravno snovale kapitalistične zadruge, v času, ko je Amerika dobila prvi dotok evropskih izseljencev. Dorastle je ravno v času, ki je gledal bujno rast ameriških mest in temu vzporedno padanje podeželske in poljedelske kulture. Že njene mlade oči so videle neusmiljeni gospodarski boj, ki je vprav takrat dosegel svoj višek ter tvori osnovo gospodarskega in so-

cialnega razvoja te dobe. Dozorela je v času, ki je bil priča nekam čudnega prehoda, ki se je pojavil v mišljenju in delovanju Amerikancev.

Rodila se je torej med amerikansko meščansko vojno (1861—1865), tedaj, ko se je okoli nje vzbujala socialna zavest. Globoko je doživela vpliv Tolstoja, katerega je obiskala na Jasni Poljani, in angleških apostolov socialne reforme, zlasti onih, ki so na Angleškem ustanovili prvi dom priseljencev.

Jane Addams je leta 1889. iz lastne iniciative ustanovila prvi dom izseljencev v Združenih državah, Hull House v Chicago. Na mestu starodavnega meščanskega prebivališča, ki je vsled preureditev mesta postalo kup preobljudenih temnih in zatohlih lukenj, se dvigajo danes obsežna poslopja s kuhinjami, jedilnicami, šolskimi sobanami, čitalnicami, otroškimi sobami in spalnicami. Tu ni samo središče znanstvenih raziskovanj socialnih vprašanj, vir kulturnega in moralnega izžarevanja, središče narodne in mednarodne politike in kraj, kjer se shajajo najrazličnejši razredi in narodnosti. Hull House je še več. Je to dom izseljencev, učenih in neučenih, Hull House je dom, kjer se izseljenec nauči vsega, — od pravilne drže vilic in noža do angleškega jezika — da postane enakopraven vsem milijonom, ki so se rodili v deželi ali pa se pred leti priselili. (Glej »Vigred« 1934, str. 104.)

Pri tej ustanovi, za katero je Jane Addams žrtvovala desetletja, ji je bilo treba brezmejnega poguma in vse vere v ideal človeštva. Kako daleč je šla njena ljubezen in njen pogum nam kaže dejstvo, da je po vstaji v Haymarketu, ko je mesto še vznemirjalo sovraštvo in strah pred anarhisti, tem dovoljevala, da so se shajali v Hull House, ker je bila pač prepričana, da je vsak tak pokret še vse bolj nevaren, če se ga prisili, da postane podzemeljski.

In kdor hoče Jano Addams res poznati, ta ji mora slediti v Hull House in jo gledati, kako občuje z ljudmi in stvarmi in kako najde časa za vse. Gledati jo mora, kako ona, življenje samo tega središča, mirno sedi v naslonjaču in pojasnuje kak politični problem kakemu visokostoječemu duhu, kako posluša pritožbe ruskih židov, kako sedi na častnem mestu ob mizi in deli jedila veliki družini, katere člani ne zahtevajo samo hrane, marveč še vse bolj blažilne in tolažljive bližine Jane Addams. Videti jo mora, kako hodi po strmih stopnicah v najvišje nadstropje, da se sama prepriča, da je postelj mladenke res mehka, kako se vedno le daje in pri tem še najde časa za proučevanje najrazličnejših problemov.

Jane Addams je delovala tudi kot vzgojiteljica in se že zelo zgodaj zanimala za žensko volilno pravico, kjer je naletela na mnogo nasprotij. Mnogo je delovala tudi proti politični korupciji.

Kot pisateljica je žela velike uspehe. Njena knjiga »Twenty Years at Hull House« (1910) Dvajset let v Hull House, je prevedena v mnoge druge jezike in služi v skrajšani obliki kot učna knjiga po ameriškanskih šolah. Iz literarnega vidika je njena najboljša knjiga, mislim, »The Spirit of the Youth and the City Streets« (1910) — Duh mladine in ulice mesta.

Najbolj zanimivo, — vsaj za nas pacifiste — pa je njeno delo »Bread and Peace in Time of War« — »Kruh in Mir v času vojne«, izdano leta 1922., tedaj, ko je čezmerno razburjenje, katerega je bila povzročila vojna, široko javnost oviralo, da bi okušala to jasno in globoko analizo dvojemnega razsodka pacifistov v tej dobi in pa rešitve, ki jo je doprinesel genij, ki je bil lasten Jani Addams: *pomoč lačnim otrokom vseh držav*.

Miss Jane Addams je ljubila otroke. Ko jo je videl z otroki, je človek nagonsko čutil njeno veliko skrb in veliko upanje v boljši svet, ki naj bo zgrajen na večjem človekoljublju in večji pravičnosti, kakor današnji. Za ta boljši svet je Jane Addams živela dan na dan s prodirajočim pogledom, veliko modrostjo in neumrljivim upanjem.

Ko je izbruhnila svetovna vojna, Jane Addams zagovarja mir tedaj, ko je to najmanj moderno. Maja 1915 se prepelje s kakimi 50 drugimi Američankami čez Ocean, takrat ves posejan z minami, da se udeleži mednarodnega ženskega mirovnega kongresa v Haagu, iz katerega izide mednarodna ženska liga za mir in svobodo, s sedežem v Ženevi, katere prva in častna predsednica ostane do smrti. Tu se začne njeno čudovito romanje. Kot zastopnica nevtralne države (taka je bila Amerika preden je stopila v vojno) lahko svobodno potuje, kjer drugi ne smejo. Po Evropi hodi z dvora na dvor, iz urada v urad, srečuje vladarje vseh vojskujočih se držav, povsod iskajoča leka trpečemu človeštvu. Odlično državljanko, največje nevtralne sile dvorjanko, morda celo s spoštovanjem sprejemajo, njene besede pa naleté le na gluha ušesa in ničesar ni dosegla na tem križevem potu. Nato gre domov in kmalu nato Amerika poseže v vojno, kakor tudi se Jane Addams trudi, da bi svojo domovino odvrnila od tega koraka. Sama pa ostane svojim miróvnim načelom zvesta tudi še tedaj, ko je Amerika že posegla v vojno. Obsojati vojno, kadar se bojuje lastna domovina, se pravi, odreči se politiki svoje domovine v času potrebe in v očeh mnogih je to že izdajstvo. Če je bilo potovanje Jane Addams preko Evrope križev pot, najde zdaj med lastnim narodom Kalvarijo. Da žena v slovesu in pomenu Jane Addams, kakor v Hull House odpre zdaj vrata vsem narodnostim, da se 1915 pridruži ženam v Haagu, da je na razpolago vsem, da z materinsko ljubeznijo skuša lajšati življenjske pogoje vsem, da ne z jezo in ne z zaničevanjem, marveč mirnim umevanjem išče izhoda iz krvavega kaosa, v katerega je človeštvo zašlo, da gre k papežu, da vodi vse mirovne kongrese, za vse to najde Jane Addams obrambe in orožja le v lastnem srcu. Bila je brez branitelja v tistem globokem smislu kot je bil Kristus brez obrambe, ko je razpróstrl svoji obe roki vsemu človeštvu ter ponudil svoje srce sulici, jezi in nestrpnosti svojih sovražnikov. In tako je bila res duša miru in tisti izmed nas, ki bi si drznili hoditi po njenih stopinjah, bodo ob njenem spominu boljše živeli, globlje ljubili, bolj veselo trpeli in vse bolj velikodušno upali. Vsi oni napadi na Jano Addams pa so nam danes le težko umljivi. Toda kdo je takrat slutil, da jo bo Nobelov odbor 1931 obdaroval z nagrado miru!

S to podelitvijo Nobelova ustanova le sama sebe časti, zakaj plačala je le svoj dolg, ki je bil zapadel, odkar je Jane Addams sredi vojne započela svoje mirovno delovanje v vseh peterih delih sveta in s tem pokazala svojo sposobnost v času, ko so vojni prisegali veliki državljani, ki so bili s to nagrado odlikovani mnogo let pred njo. To pa so bili možje, ki so stali velikim državam na čelu, izkušeni diplomati, praktični miroljubneži, povročitelji mirovnih pogodb.

Jana Addams pa je bila le »žena«, četudi prva žena Združenih držav in prva žena na svetu. Jana Addams je bila samo »idealistinja«, ki je mir zahtevala brezpogojno, ne glede na pravljico o defenzivni vojni in tudi ne glede na premoženje, denar in korist mogočnejšev v državi. In to je zadostovalo, da so jo v Ameriki med vojno preklinjali, da je mnogo trpela pod surovim zasledovanjem sovražtvalnih voditeljev vojn, ki so varno sedeli po klubih in presbirojih, daleč od uničujočih plinov in krogel evropskih bojišč. Ni trpela vsled občutljivosti, tudi ne vsled malodušnosti, ampak zato, ker jo je bolelo trpljenje človeštva, katerega si je to samo nakopalo. Žrtvovala je vse svoje moči že iz mladosti nežnega telesa, ter na vsak način hotela Ameriko pripraviti do tega, da pomaga razvojni, izmučeni in še krvaveči Evropi. Jane Addams je prva spoznala veliko politično poslanstvo žene.

Pisati zgodovino njenega političnega delovanja, se pravi pisati zgodovino Mednarodne Ženske Lige za Mir in Svobodo, katere voditeljica je bila od vseh začetkov. To pa se tudi pravi pisati zgodovino življenja, ki se je v življenju razsipavalo za druge, mislilo le na druge, delalo le za druge. Zato se ne more povedati, kaj je za Ligo pomenila smrt te z bogatim talentom, srcem in razumom obdarovane gospe. Da pa je nekoč živela, da je ženskemu mirovnemu in mirovnemu delu sploh, dala svoj pečat, da je uresničila združitev miru in svobode v svojem bistvu in v vsem svojem boju proti vojni in vojnemu duhu, je in ostane predragoceno darilo za žene vsega sveta. Če smo bile tega daru vredne, se bo pokazalo v načinu, kako bomo započeto delo nadaljevale.

Peleasa:

V TUJINI BOLAN

O vi vsi, ki vas je bolezen napadla v domovini in če vam ni postreglo več rok naenkrat in ni prišlo več zdravnikov, ki bi tekmovali in ob vas izčrpavali svojo znanost in svojo umetnost, če kljub učenemu negovanju in tisočerm iznajdbam dobrohotne nežnosti le morate trpeti, če vam je bolezen prečrtala drage načrte, nikar ne tožite in ne dolžite božje Previdnosti!

Ali ste že kdaj mislili na potnika, ki ga je bolezen ustavila daleč od domovine, kjer je moral leči v tujo postelj, ob kateri je srečeval le brezbrizne poglede, in ko je zahteval kozarec vode, ga ni nihče razumel? Ali na potnika, ki ga je parnik oddal v prvem pristanišču, daleč od zemlje,

katero je iskal, in ki z neznanega obrežja gleda, kako izginja parnik in z njim zadnje upanje in zadnja podoba domovine? Ali si kdaj mislil na mlado ženo, ki je zapustila očeta in mater, in gre zdaj z možem v daljnje kraje in že med potom vidi umirati njega, ki ga je ljubila, in pride sama v tujo deželo in v času težke ure? Ali si v svoji bolezni že kdaj v duhu gledal izgnanca, ki, želeč še enkrat videti svojo mater, sluti, da ga bo kmalu sprejelo kako tuje pokopališče? Si-li mislil na ubogega mornarja, katerega je napadla kruta bolezen? Vlegel se je na bolniško postelj na krovu, kjer mu streže tuj tovariš in se z boleznim pogledom ozira na mrtvaški prt, ki je že toliko stvari zagrnil? Ali si že mislil na našega izseljenca, ki se zimskega večera vrača z dela, omamljen od bolečin in ves žareč od vročine? Trudoma je došel do svojega stanovanja, odprl duri in našel le revno postelj in sobo brez ognja. Kmalu za njim pride izmučena žena in troje majhnih otrok, katere je pripeljala iz zavetišča. Ali vidiš ženo, ko gre naslednji dan v pisarno delodajalca in prosi za zdravnika? Glej, kako skrbno jo povprašujejo in koliko pišejo, in ko pride zdravnik, izreče le trde besede, katere bolnik, hvala Bogu, komaj razume. Glej ga zdaj v bolnici med samimi tujci, ko ga je zapustila ljubeča žena in so odšli otroci, ko vsa ta podpora odpove, ko trpin ostane sam!

Vsi bolniki poznajo grenkost te ure, ki je dvakrat grenka v tujini, ko jim je najmilejša zvestoba izkazala zadnjo oskrbo in jih pustila v družbi goreče luči.

Krščanski bolniki v tujini, kaj naj Vam rečem, da Vam lajšam težkoče te ure, kateri spomin naj Vam vzbudim, da Vas tolažim v trenutku trpljenja?

Tudi božji Zveličar je poznal in okusil to uro ponočno. Le odprite Evangelij in čitajte: Jezus je prišel s svojimi učenci v vrt Getzemani... Z njimi je použil zadnjo večerjo, jim zapustil božjo oporoko svojega telesa in krvi. Ko pa je prišla ura daritve, je hotel biti sam, da bo daritev popolna. Samega torej vidimo pred kelihom in krvavi pot priča o njegovi bolečini.

Zapuščeni bolnik v tujini, nikar ne dvomi: Za Tebe kot za vse v grozni uri zapuščene, je Odrešenik sveta hotel prestati to ponočno uro v samotni na vrtu Getzemani. Če jokaš, jokaj z Njim, ki je jokal, če tožiš, toži z Njim, ki je tožil, toda vedi, da je bila noč, ko so otroci mučencev na predvečer svojega vstopa v gledališče v sanjah videli in slišali »Večnost«, in da je bila noč, ko so diakoni nosili jetnikom in bolnikom Evharištijo — Gospoda in da je noč, ko čuje pokora, noč, ko čuje ljubezen. O krščanske noči, o neumrljive noči, o plodonosne noči za zveličanje sveta! Noči polne Boga! Krščanski bolniki v tujini, premišljajte njih spomin v svojem brezspanju, in temna noč bo postala svetlejša kot dan! In tako Vam nobena zemlja ne bo več tako tuja, nobena noč več tako zapuščena, da bi v njej ne našli B o g a . . .

VIGREDNICE OPOZARJAMO, DA PRISTOPIJO V MATICO
NAŠIH IZSELJENCEV »R A F A E L O V O D R U Ž B O«.

Mara Stepanova:

KO ROŽA CVETE...

(Nadaljevanje.)

Sonce je umiralo v onih dneh. Samo večerne zarje so bile tako otožno lepe, da je v njih luči plakala osamelu duša. In ko so umrle še te, se je posušila zadnja solza.

Samotne noči so živele brez zvezd. Življenja so umirala in nebo je jokalo nad gomilo ene same smrti.

V polnočnih urah so razbesneli vetrovi oskrunili lepoto zemlje. Dež je s hladnimi biči razbičal gozdove in čudežno prelest njihovih kron razmetal v blato.

To so bili dnevi, ko je plakalo vse. Še zvon v linah je nihal v enomer. Tisoč in tisoč človeških src se je razjokalo do smrti. Morda radi izgube onega, ki je bil nekoč njihov, morda od zavisti, ker ne trpi več kakor trpe oni — Bog ve?

Marija ni jokala takrat. Solze so se ji posušile, preden je padel zadnji list z drevesa. Sveto je doumevala zgled Odrješnikov. Bolečina, ki je bila brezprimerna, ji je postajala sladko breme. Njeni močni duši se je odprl nov svet: Svet samoodpovedi, svet, v katerem iščejo srca lastno srečo v sreči drugih. — Bila je novorojena.

O molitev, in tvoja božanska sila, ki ustvarja luč in tepta vse, kar je brez luči! Gore bi premaknil človek s teboj, ko bi le mogel popolnoma razumeti skrivnost, ki raste iz tebe. Pa je Bog nedoumljiv in molitev naših src tako silno plitva! — Odpusti, sveta Skrivnost, nikdar in nikomur razumljiva! Nič smo, ki bi brez tvoje večne besede nikdar ne postali, ki bi brez tvojega zadnjega vzdihla med nebom in grešno zemljo uživali večno prokletstvo.

Janko ni vedel, da ve Marija za njegovo tajno. Čudil se je ne- navadni spremembi deklice. Čudil se je njenim očem in trpkemu usmevu lepih usten. Nič več ni žarel njen pogled v ljubezni. Nekaj, kakor molitev detinske duše in spoznanje žene je rastlo iz njega in tonilo mimo njegovih oči neznano kam. Ta pogled je ubijal mir v njem. Ni ga razumel in je trpel.

Ko ji je neki dan začel govoriti o svoji ljubezni, mu je presekala besedo:

»Tiho, Janko! Pesem je samo dotlej lepa, dokler pevcu vre iz dna duše. In bi umrl, ako se ne bi izpel.«

V sinjih očeh je gorela žalost. Dalje ni izpraševal. Prevelik je bil greh v njem, da bi mu dal govoriti in prelepa pesem dekliške duše, da bi jo skrunil z lažjo.

Šli so dnevi. Janko je trpel vedno huje. O, saj ni nihče vedel, kaj je v njem! Saj ni nihče slutil o dveh cvetovih, ki sta rastle v njegovem srcu. Dva cvetova, dve ljubezni.

*

V akacijevi aleji je bilo vse mrtvo. Še sonce ni hotelo vanjo s svojo čudežno lučjo. Tam, prav na koncu so kipele ciprese, samotne in vitke, kot večna straža v kos pomladi, ki je bila pod njimi, radi zelenja njihovih duhtečih kron.

Marija je v popoldanskih urah hodila v to pomlad. Posedala je ure in ure v njej in zrla v motno sivino neba nad polji. Tihega domotožja se ni mogla ubraniti, saj je bila tako osamljena!

»O mati!« se je izvilo iz nje. »Ko bi ti vedela za bol svojega otroka! Pa ne veš in nikdar zvedela ne boš. Bolj bi te bolelo, kakor mene.«

Potem je šla mimo nje vsa mlada ljubezen. Duša ji je klonila pod silnim čustvom, o katerem je upala, da je zamrlo za vedno. Toda prišli so trenutki, ko je spoznala, kako ji v tihih samotnih urah zatrepče duša v bolečini. Razjokala se je.

Skozi golo vejevje akacij je posijalo sonce samo za kratke minute, kot bi za večno hotelo vzeti slovo od vsega. Dolgi svetli prsti so tipali skozi zelenje cipres, poiskali leseno klopico in mlado deklico na njej. V poljubih zlate luči so se ji posušile solze.

Na izhojeni stezi za cipresami je zdrsel korak. Marije ni vzdramil. Bil je Janko. Vse te dni je zelo želel, da se ji izpove. Slutil je, da jo najde tu.

Blesk njenih zlatih las ga je očaral. Zgrudil bi se pred to sliko in poljubil prah njene stopinje. O ti bela roža, ti nedolžna lepa pesem!

»Samo mojo dušo smeš ljubiti,« mu je dejala nekoč v pomladni uri. Takrat ni razumel popolnoma, danes razume z bolečino.

Kot temna senca je šel mimo njega spomin na ono drugo. Ljubil je ono črnolasko z ognjenimi očmi in vročo krvjo, a ta ljubezen ni bila ljubezen... Zastudil se je sam sebi. Preklinjal je svojo slabotno

voljo in prvi korak, ki ga je storil za njo. Zaželel si je zopet Marijine čiste ljubezni.

Izza cipres je stopil pred deklico. Zdrznila se je in dvignila glavo, zrla trenutek, dva v lepe žalostne oči Jankotove in se zavedla. Trdo je šel pogled mimo njegovega in utočil v polja.

Janko ni našel besede. Dolg molk se je zagrebel med njiju. In v ta molk je rastle dvoje bolečin, ena bridkejša od druge.

Čez čas je dejal tiho in žalostno:

»Marija, dovoli, da se ti izpovem!«

Gledal jo je nepremično.

Deklica ni trenila.

»Ni treba; vem vse.«

Čudil se je, odkod ve.

»Ali mi moreš odpustiti, ti moja najdražja?«

»Zakaj to ime, Janko? — Sicer ti pa nimam kaj odpuščati.

Kar si storil — kaj si storil veš sam najbolje, — si storil sebi in radi sebe. Zato naj te ne muči misel, da si morda meni storil kako krivico. Nekoč je bilo drugače, da; toda danes ni od vsega onega ničesar več.«

Živo jo je zbolela laž, a bila je preponosna, da bi se izdala.

V Jankovo dušo je silno udarila njena izpoved, tako silno, da bi bil skoraj padel pred njo na kolena.

Ona pa je nadaljevala:

»Ne, ničesar ti nimam odpuščati. Povem ti pa zdaj, kar ti nisem hotela povedati vse te dni od onega večera, ko sem na lastne oči videla, da si svojo ljubezen izročal drugi.«

Ob odkritju tega najgrenkejšega v njenem življenju, ji je ostal glas popolnoma miren, kot bi pripovedovala daljno lepo povest malemu detetu.

Janko je bil silno iznenaden. Ni se mogel sprijazniti z mislijo, da je Marija na lastne oči vse videla.

»Videla si vse in prav je tako. Druge kazni nisem zaslužil, kakor največjo, da sem zgubil tebe. O dekle, nikdar ne boš razumela mene in moje druge ljubezni, ki pa ni bila ljubezen.«

Marija se je ozrla vanj. Videla je njegovo veliko bolečino, ki mu ni dala govoriti in v očeh se ji je zameglilo. Ob njenem čistem pogledu je drhtela njegova duša.

»Daj, dekle izgovori sodbo, kakršno sem zaslužil! Ne prizanašaj, ampak udari! Samo tega ne reci, da te ni bolel moj greh, samo tega ne! Potem moram misliti, da me nisi ljubila.«

V dekličino dušo je legla tiha žalost. — Da ga ni ljubila nikoli? O! — Danes bi bilo bolje, da ga ni nikdar videla. Dvakrat srečnejša bi bila.

»Janko, ne govori tako! Ti edini veš, kako velika je bila moja ljubezen. In da je bila bolečina po vsem onem stokrat silnejša, si moreš misliti. Toda to je bilo nekoč. Danes ni od vsega onega ničesar več. Čas zaceli najhujše rane.«

Danes ni od vsega onega ničesar več? Marijo je stisnilo v duši. Bilo je čustvo ljubezni, ki se je borilo s čustvom ponosa prevarane.

»Ne reci, da ni ničesar več! Ubila me boš s to besedo. Ti si edina, ki me moreš ozdraviti, edina izmed tisočev, ki lahko iz mene narediš človeka. — Ali razumeš mojo bol, Marija? Pridi in ozdravi me!«

Roke je dvignil in hotel poklekniti. Marija ga je zadržala.

»Ne ponižuj se toliko, Janko! Nisem nikako božanstvo. Vedi, da te ne obsojam in ti kljub vsemu želim vso srečo! Pojdi v miru!«

»Brez tebe pa srečen? Dekle, kako zelo se motiš!«

S trpkim nasmehom se je obrnil in šel. Ubogal je Marijo, saj je bil popolnoma pod oblastjo njene plemenite duše.

Ko je izginil in je bila sama sredi svoje bolesti, je vztrepetala.

»Janko, Janko! Kako zelo te ljubim še vedno! Kako silna je še vedno bolečina radi tvojega greha!«

Segla je z rokami v smer, kamor je utonil v prihajajoči večer ves potrt in žalosten. In ni mogla ustaviti solz, ki so ji vrele iz oči v mehke gube temne obleke.

S povešeno glavo je izginila v somraku jesenskega večera. In iz polj in loz je kipelo in iz pesmi reke za mestom: Nikdar ne boš razumela mene in moje druge ljubezni, ki pa ni bila ljubezen . . .

(Konec prihodnjič.)

ŠE ENA ŠTEVILKA »VIGREDI« IN PRIČELO SE BO NOVO LETO TUDI ZA »VIGRED«. — VIGREDNICE, ŽE ZDAJ PRIDOBIVAJTE NOVIH NAROČNIC IN STARE OStanITE VSE ZVESTE!

PREKO NOTRANJSKEGA KRASA NA RISNJAK

Vročja želja se je izpolnila. V avgustu, ko je sonce žarko pripekalo na suha kraška tla in je zemljo, vso razpokano in ožgano, žejalo po vodi, smo zapustili tiho loško dolinico, dali slovo ljubki Križni gori, priljubljeni romarski poti naših Notranjcev in jo vsekali tja doli proti Risnjaku.

Prva skupina je odšla že ob dveh ponoči preko Milanovega vrha in v Tršču pri nečakinji Milici se dobimo. Tako smo se dogovorili.

Mi, ki nismo bili tako zgodnji, smo v prijetnem jutru rezali pot po naših kraških poljanah. Snežnik, ki se je v svoji belini ljubo odražal od modre jasnine neba tam na jugu, nas je spremljal s svojim pogledom dolgo, dolgo časa.

O, da bi mogli še enkrat na tvoj snežni vrh, ti naš junak, saj mi, ki smo tam pod teboj rojeni, se ne moremo vdati misli, da nisi več naš, in da ne smemo k tebi . . .

Še potem, ko so te nam vzeli, sem bila tam gori pri tebi. Pa mi je bilo neznano težko pri duši, ko sem zagledala obmejni kamen in italijansko stražo. Preko vseh italijanskih straž — ni jih bilo ravno malo — sem romala popolnoma sama z obmejnimi dovoljenjem na tvoj snežni vrh — najbrž zadnjikrat.

Razmere so se poostrile, ne smemo več v tvoje snežno kraljestvo, ti naš prelepi notranjski vršac, ki te ljubimo vsi Notranjci z dušo in srcem.

Že smo pustili mestece Lož, Racno goro, Igavas in Podgoro za seboj in tudi mejni Javorniki so se že umikali našim očem. Pot se nekoliko vzpenja. Še en pogled nazaj, proti loški dolinici! Kakor na dlani leži pred teboj ta lepi kotichek naše doline. Pa je tako malo znan v svetu. Gorenjska in Dolenjska sta vedno opevani, naša tiha Notranjska je pa vedno pozabljena. Pred nedavnim časom sem čitala v slovenskem dnevniku, kako opisuje nemška pisateljica lepoto naše slovenske zemlje. Vesela sem bila tega spisa, ki povečuje naše kraje, saj je Slovenija po svoji lepoti in raznolikosti res čudež vseh čudežev.

Pisateljica našteva mnogo krajev Gorenjske in Dolenjske. V spisu pa ni omenjen niti en kotichek Notranjske. Nihče jo ni opozoril na naše čudo, Cerkniko jezero, ki je zanimivo ob vsakem letnem času, na

Notranjski »furmani«.

Križno jamo, ki spi pod Križno goro in hrani v sebi umetnine podzemeljskih jam in na naše notranjske vasice, ki so sicer skromne in revne, a tembolj obdarjene s prirodnimi lepotami. Ali pa vidimo lepoto Notranjske samo mi, ki smo doma tam na kraških tleh, kjer raste po lazih brinje in se kopičijo po logih gole kraške skale in kjer hodi Kraševец z žuljavo roko — s trudom je priborjen kruh, ki ga daje kraška zemlja — tih in molčeč. Trd je Kraševец, kot je trda zemlja, ki jo obdeluje z znojem, a v srcu ga je sama dobrota in stremljenje po napredku in izobrazbi. Ponižna je naša Notranjska. V svoji lepoti je tiha in v svoji bolesti nema.

Vasico Babino polje smo pustili za seboj in prestopili v savsko bano vino. Svet je tu zelo valovit. Vedno navzgor in zopet navzdol gre cesta. Prometa ni. Včasih se je vrstil voz za vozom, vsi napolnjeni z lesom, ki so ga vozili na Rakek. Sedaj so ceste prazne, zaslužka ni, revščina gleda izza vsakega vogla hiše. Po ozki cesti mimo temnih gozdov, kjer rastejo stare stare smreke in jelke, smo prišli v prijazne Tršče ali Trstje (825 m) in od tam po velikanskem Gerovskem klancu, ki smo se mu pa tja grede izognili po bližnjicah.

Naenkrat smo obstali: pred nami, tam v dalji, naš cilj: Risnjak, v vsej svoji veličini in na desni velikanski skalni skladi — Sokolske stene in pod temi silnimi pečinami sanja nekaj skromnih kočic — vasica Sokol. Zares, vsa lepota divje romantike je združena tu. Pot gre navzdol mimo vasice Smrečje in že smo v kraju Gerovo, 584 m.

Naš kuhar France je tu dobil žulj, ki ga je spremljal vso pot tja do Risnjaka.

Prijazen kraj je Gerovo. Hiše so skoro vse krite z lesom. Gerovčani so družabni ljudje. Prijetno se družijo sosedje na klopicah pred hišami in kramljajo v toplih večerih, mladina se pa izprehaja po široki cesti. Tako je tu vse živahno, domače in prijateljsko, da si kar zadovoljen ob pogledu na ta kotic, ki je vendar tako oddaljen od sveta.

Ko smo se pri vodnjaku pošteno napili in si napolnili tudi steklenice, smo krenili s ceste, ki pelje na Sušak, na pot, ki se vzpenja proti vasici Šegina. Žeja in vročina sta nas precej mučili. Pa srečamo na klancu ženo, otovorjeno s polnim košem sadja. Hitro smo nakupili vsak nekaj hrušk in jabolk in se z njimi osvežili. Tja doli na Sušak je nesla poln koš sadja, to je dobrih 6 ur hoda in 30 kg na hrbtu! Kako težko si ljudje tod okoli služijo svoj borni vsakdanji kruh!

Sredi popoldneva smo prišli v prave kraške laze. Dve tri skromne bajtice, sanjajoče vsaka zase na obširnih planinskih gmajnah in potem še čisto preprosta gostilna ob vznožju Risnjaka, to je vasica Šegina. V gostilni nas je sprejela nad vse dobra in gostoljubna mamka, ki je hitro postregla po svojih skromnih močeh. Ko smo se okrepčali, smo si nekoliko ogledali svojo bližnjo okolico. Sveta tišina vse okrog v tem prelepem planinskem kotu, ki je tako daleč od vsakega prometa, tako oddaljen od mestnega hrupa in šuma, popolnoma pozabljen in zapuščen in zato tem lepši za one redke

obiskovalce. Vse je še tako pristno in nepokvarjeno. Tu ni vpitja in prekljanja. Molče smo posedli po mehki travi in pogledi so šli tja po prostranih pašnikih, obrobljenih s temnimi gozdovi. Na desni nas je pozdravljala hrvaški Snežnik, pred nami pa nas je vabilo mogočno skalovje divnega Risnjaka. Še in še so pogledi romali po tem lepem planinskem svetu, ko so polagoma legale sence na tiho pokrajino in so tam ob poti žvenkljale kravice, ki so prihajale domov.

Naš kuhar France je že stal pri ognjišču in pridno mešal žgance. Pri tem svojem važnem kuharskem poslu je še celo pozabil na svoj žuljavi žulj. Zelo nam je teknila večerja in še danes smo vsi hvaležni Francetu, da nam je tako po očetovsko postregel s svojo kuharsko umetnostjo.

Zunaj je bil prelep večer. Zvezde so mežikale in se poredno nasmihale na tihe poljane in izza temnih smrekovih gozdov je prodirala svetla mesečina in risala temne sence na razsežne gorske trate. Mir in tihota in lepota v tem bajnem planinskem svetu.

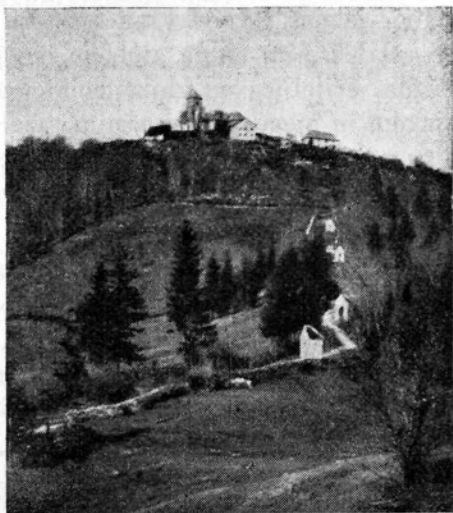
Pa so v ta samotni večer zaplavali mehki glasovi naših kraških fantov: nečaka Ivota in Franceljna, smučarja Jožeta in žuljavega kuharja Franceta. Pesem za pesmijo se je izlivala v tihoto svetle noči in zamrla tam ob temnih obronkih gorskih vrhov. Prisedla je ona dobra mamka iz gostilne z vso svojo družino in poslušali so slovensko pesem naših fantov. Lepo so peli. Tako znajo le Notranjci. Mnogokrat se mi toži po njihovem petju, ki ga v tujem kraju, kjer ni dom pevcev in lepega petja, silno pogrešam.

V poznem večeru so prišli na obisk v gostilno hrvaški oglarji iz bližnje ogljarne. Nekaj časa so poslušali naše fante, potem so pa še njihovi glasovi udarili v enakomerno hrvaško pesem.

V dišečem senu smo poglobili in v globokem spanju črpali moči za prihodnji dan. Sonce še ni vzhlo in že smo bili na poti proti Risnjaku. Vseokrog gluha tišina. Ni človeškega glasu, še ptica se ne oglasi v temnem, stoletja snivajočem gozdu. To so kraji za one, ki ljubijo samoto, ki si žele miru, ki so radi daleč proč od ljudi.

V teh temnih gozdovih je živel nekdanj ris. Odtod ima Risnjak svoje ime. V knjigi »Gorski Kotar« sem čitala, da so l. 1854. ujeli risa v podnožju Risnjaka. 20 let prej pa ga je ubil na vrhu Risnjaka Mate Wolf. L. 1885. so ga domačini slišali, kako je v nočeh tulil. L. 1865. je zadavil ris v času enega meseca 17 mul in še več konj. Pregrizel jim je vrat in jim izpil kri.

Domačini so nam pravili, kako hude zime preživljajo tu. Sneg zapade

Križna gora pri Ložu.

na metre visoko. Ne morejo drugače od hiše, kot le na smučeh. To je svet, popolnoma sam zase, čudovit in tajinstven in poln tihih lepot, ki so ostale še čiste v svoji pristinosti, ker se jih civilizacija sveta še ni dotaknila.

Po dobrih 2—3 urah hoda smo prišli do planinske kočice, ki jo je pred nedavnim časom zgradilo hrvatsko planinsko društvo. Bili smo zgodnji obiskovalci, vse je še spalo. Vlekla pa je tako mrzla burja, da smo kar hitro zbudili oskrbnico, ki je Slovenka, da nam je odprla kočico, kjer smo se nekoliko pogreli in nato odšli ven, da se razgledamo po Risnjaku. Oskrbnica nam je pokazala smer, kjer je vrh, a komaj, da smo slutili kje je, kajti vsa planina se je ogrnila z neprodarno meglo. Sempatja se je za hip pretrgala meglena zavesa toliko, da se nam je pokazal vrh 1528 m v vsej svoji lepoti, pa so se zopet pripodile tam od morja težke megle in nas popolnoma omrežile. Uro in še dalje smo čakali, da bi se zjasnilo in bi imeli z Risnjaka lep razgled. Pa nebo nam ni bilo naklonjeno. Vdali smo se in šli v meglo in burjo proti vrhu. Ko smo prišli do klinov je bilo to za nečakinjo Milko novo doživetje. Prvikrat je danes poromala v planinski raj in prvikrat lezla po klinih. Pa se je dobro držala in kar spretna je bila v svojih prevelikih čevljih.

Iz velikanskih skalnih skladov je sestavljen Risnjak. Vmes pa globoke razpoke tako, da moraš dobro paziti, da ne zdrkneš v globino. Neusmiljeno je rezala burja, da smo se morali dobro zaviti in tja proti jugu je bil ves svet preprežen s težkimi meglami, ki so bile sedaj svetlejše, pa so zopet grozeče potemnile. In vendar so nam rekli, da je pogled iz Risnjaka nepozabno lep. Doli proti jugu bi morali videti morje. In tega pogleda na naš sinji Jadran smo si tako želeli, da smo sedeli na vrhu in čakali, da se nam umaknejo meglice z Risnjaka. Pa se niso hotele. Smo se jim morali mi. Ivo je zlezal po skalnih čereh in dobil za vsakega po eno planinko, ki jo tu imenujejo bjelolist. V vpisni knjigi, ki je na vrhu in kamor je naš žuljavi France iztožil vso bol, ker na Risnjaku ni videl za prst daleč, sem čitala globoke besede, ki jih je dan prej napisala mlada Truda, učiteljica na gluhonemnici na Dunaju. Vsa je navdušena nad Risnjakom in njegovim razsežnim razgledom. »Risnjak! Ti si moja gora! Ljubim te prisrčno in iskreno, kot nobeno drugo goro ne!« Tako piše idealna Truda, ki je prišla iz šumnega velemesta v sveto tihoto in blaženi mir divnega planinskega raja.

V koči so nam pravili, da imamo Slovenci posebno smolo z Risnjakom. Skoro vedno je megla, kadar pridejo gor Slovenci. Trdno je pa vsa šestorica sklenila, da pride še gori, čez leto ali dve in tedaj bomo čakali tudi dan ali dva, da bo izginila megla in se nam pokazal Risnjak, v vsej svoji čudovitosti, kakor je čudovit in tajinstven ves svet tam okrog njega.

VIGREDNICE, ŠE NEKAJ NEPLAČANE NAROČNINE JE ZA
TEKOČE LETO. PORAVNAJTE JO!

ŽENSKI POKLICI

(Tiskano kot predavanje na soc. tečaju K. A.)

(Nadaljevanje.)

VIII. POUK IN UMETNOST

Vzgojni poklic je ženi kot materi ali sestri itak med najbližjimi: zato je to eden najstarejših in najbolj priznanih ženskih poklicev. Omenili smo ga že v več strokah.

Že v zabaviščih, zavetiščih, otroških vrtcih, patronatih za mladino nastopajo ženske kot spretno vzgojiteljice, ki se znajo najbolj približati otrokovi duši in igraje poučevati, v družinah prevzamejo včasih kot guvernante večji del pouka in vzgoje nase.

Nadaljuje se pedagoško delo v osnovnih šolah, v katerih je nameščenih več učiteljic kot učiteljev ne le pri nas, ampak večjidel povsod — znak, da je učiteljski poklic za žene kot ustvarjen. Res je, da pride ponekod kot n. pr. v Ameriki zraven še to, da delajo ceneje kot moški, ki drugod s težjim delom več zaslužijo. Vsled brezposelne krize je pri nas vidna upravna namera, da se tu ženske potisnejo bolj nazaj kot se sploh na tem polju preveč skopari z močmi (zapiranje učiteljišč i. dr.). Čudno je tudi odrievanje absolventk meščanskih šol od te poti in odbijanje absolventk privatnih učiteljišč od državne službe. Pač nezdrave razmere!

Nekdaj je bilo *učiteljišče* poleg liceja takorekoč edina pot za žensko k boljši izobrazbi. Danes so ji odprte vse šole in s tem tudi učiteljske službe ozir. v ženskih zavodih tudi upraviteljska ali ravnateljska mesta.

Za *meščanskošolske* učiteljice se izobrazujejo učiteljice s prav dobrim uspehom pri praktičnem izpitu in odličnim triletnim službovanjem lahko v nižjem tečaju *višje pedagoške šole* v Zagrebu ali Belgradu. Višji tečaj teh šol pripravlja razen šolskih nadzornikov tudi učne moči za učiteljišča. Na srednje in slične šole so bile nastavljene ženske najprej kot *učiteljice veščin*: petja, telovadbe, risanja (z modeliranjem) in ženskih ročnih del. O telovadbi smo že govorili, pri ročnih delih je potrebna poleg učiteljske diplome i. p. izobrazba na zadevnih strokovnoobrtnih šolah, za risanje ali petje ozir. glasbo pa poleg srednje šole izpit na umetnostni odnosno glasbeni akademiji ozir. šoli (v Zagrebu ali Belgradu) odnosno konzervatoriju (v Ljubljani). Izpitnih skupin je pri glasbi devet, pri likovni umetnosti pa sedem.

Vzporedno s silnim porastom števila ženske mladine v srednjih šolah imamo tudi že lepo število *profesoric* za razne predmete. Na univerzi študira sploh največ deklet filozofijo, tako da imajo v Belgradu in Skoplju tu že večino (v letu 1931./32. 67.25% ozir. 53.30%). V Zagrebu in Ljubljani je bilo filozofk 46.22% ozir. 39.55%; vseh je bilo 2191 odnosno 56.61%.* Same torej očitno smatrajo, da je modroslovni študij

* *Op. ured.*: Točnejše število za l. 1935./36. glej letošnjo *Vigred* št. 6, str. 238!

zanje najbolj prikladen, če jim ni morda le najbolj znan ozir. se jim zdi najlažji.

Kateri predmeti so najbolj obiskani? Pač jeziki, dalje zgodovina in zemljepis, a zastopani so tudi prirodopis, kemija, matematika i. dr. Kakšni bodo realni uspehi tu ali tam, se bo jasneje videlo v bodočnosti. Kot je naravno, najbolje uspevajo v ženskih razredih, kako pa v ostalih, je še bolj odvisno od njihove celotne osebnosti (značaja in narave).

Končno so se nekatere izkazale kot čiste znanstvenice in nastopile kot docentke, asistentke, lektorice ali celo kot *profesorice na vseučiliščih*. Pri nas so sicer še redke, ampak jih bo lahko s časom več, če se bodo posvetile proučevanju specialnih strok in se v težki tekmi izkazale.

Drugače pri filozofiji ni dosti možnosti in se bodo mogle le nekatere vzdrževati n. pr. kot učiteljice modernih jezikov, knjižničarke (z maturo ali s fakulteto), nastavljenke v večjih knjigarnah, uradnice v muzejski ali arhivarski stroki, asistentke v znanstvenih zavodih i. p. — poklici, ki so večinoma ženski prav prikladni, le žal, da je tako malo služb na razpolago.

V prosvetni upravi imajo večjidel še le podrejena mesta.

V nekaterih deželah (n. pr. v Švici) dobro uspevajo še imejiteljice penzionatov za mladino in slično.

(Konec prih.)

Dr. Marg. Csaba — V. Lovšin:

DEKLETOVA POMLAD

(Nadaljevanje.)

VII.

V RAZVOJNIH LETIH POSEBNO ŠKODLJIVE STRASTI

28. ALKOHOL

Po zdravniški vedi je alkohol spojina, ki se dobro veže z maščobnimi snovmi, ki prav lahko vsesa in uniči prej ali slej celice, kakor so pač goste. Eno-celična živa bitja, bakterije in amebi so tudi zelo občutljiva za alkohol. Kadar alkohol deluje, preneha življensko delovanje. V človeškem telesu zelo kvarno vpliva alkohol na krvni obtok, na jetra na želodec, najbolj pa na centralno živčevje. Kljub navideznemu in trenutnemu ožvrljenju deluje oviralno na višje umsko delovanje, razumevanje, spomin in rzsodnost se oslabi.

Obstoja pa še druga nevarnost. Telo se lahko tako navadi strupa, da se mu še tedaj ne more odreči, pa zares ne more, ko človek točno ve za veliko in smrtonosno škodo. Ako bere trezno misleč človek te vrstice, bo gotovo razočaran, da še toliki podležejo alkoholu in da ni nobene pojedine, nobene družbe brez alkohola. Pa je tako. Ni samo okus, ki dela alkohol tako priljubljen, ampak vprav njegova zastrupljajoča lastnost, ki povzroča pijanost. Ravno zato, ker ta zastrupljajoča pijanost, o kateri mnogi mislijo,

da brez posledic za telo izgine, tako ovira pametno mišljenje in ravnanje, spominske in razsodne zmožnosti, ravno zato je alkohol tako priljubljen.

Res je, da v malih množinah ne škoduje odraslim ljudem in bi bil pametnim ljudem res lahko v zabavo, razvedrilo in nedolžno veselje. S svojim prvim čudežem je podaril Gospod ljudem na ženitnini vino za večje praznično razpoloženje. Mnogi se seveda tudi na to radi sklicujejo, pozabljajo pa svarilne Zveličarjeve besede: »Varujte se pa, da vaša srca ne bodo obložena s požrešnostjo in pijanostjo.« (Lk. 21, 34)

Gotovo si že videla pijane in doznala, kako globoko lahko pade človek, zastrupljen s tem strupom. V splošnem se varujejo izobraženi ljudje brezumne pijanosti, lahka pijanost (nadremljanost) jim je pa zaradi družabnosti prav zaželena in neobhodna, čeprav tudi ta ni tako brez nevarnosti in nedolžna, kakor nekateri verjamejo, ali prepričujejo. Nočem se spuščati v podrobnosti, kake spremembe povzroči v telesu za vedno tako stanje, to ti pa resno povem: izogiblji se družbe takih ljudi, posebno toliko časa, dokler si mlada in nezrela. Kakor sem že rekla, ohromi alkohol centralno živčevje, in takega nič več treznega človeka imajo navadno radi, ker zabava druge s svojo nerazsodnostjo in nepremišljenim govorjenjem. Pa ne samo po brezumnem govorjenju, ampak tudi po nepremišljenem ravnanju poznamo take ljudi. Ali hočeš mar biti v taki družbi?

Dokler nisi popolnoma dorastla, sploh ne pij nobenega alkohola! Kajti ako ta strup pomeče močne može, kako ne bi lahko opravil z malo in mlado deklico? Vsako živo bitje, naj bo človek, žival, rastlina ali celica je prav posebno občutljiva za kvarne vplive v dobi razvoja. Dokler si še v razvojni dobi, ti alkohol še prav posebno škoduje, kakor nam dokazujejo vsakdanje žalostne skušnje.

Poleg imenovanih razlogov je pa še eden, ki nas mora primorati, da se izogiblujemo alkohola. Ako se kdo v mladosti navadi pijančevanja, ga bo pozneje težko opustil. Ako je za moškega tako bedno stanje, ako se vdaja alkoholu, kaka grozna strast je to šele za žensko.

Po zakonih podedovanosti zapušča pijanost potomcem strašno dediščino. Otroci pijanskih staršev so navadno manjvredni stvori, s slabimi zmožnostmi za zločine, za umobolnost ali zopet za pijanost. Strašni spački vseh vrst se primerijo: ne uniči se samo telo, ampak tudi duša.

29. KAJENJE

Tobak je prišel leta 1560. iz Amerike. Meksikanski prvotni prebivalci, Indijanci so nas naučili kajenja. V začetku se je Evropa branila strupa z zakonskimi prepovedmi in občutnimi kaznimi. Denarne kazni so bile. Kdor pa ni mogel plačati, so ga položili na »ponk«, pa naj je bil gospod ali hlapec.

Toda moč tobaka je bila večja kot vse postave in zakoni in moški svet ga kmalu ni mogel več pogrešati. Koncem prejšnjega stoletja so smatrali kajenje ženske za nekaj spotakljivega. Med ciganskimi ženskami pa se je

že lahko opazilo pipico in v ustih lahkoživih dam že tudi cigarete. Nato pa je postalo kajenje moda in ako danes odbiješ ponudeno cigareto, te bo vse občudovalo.

Danes kadi pravzaprav vse človeštvo, moški in ženske. Kaj prvi zdravstvo k temu? Kapljica, 0.04 grama čistega nikotina je že smrtonosna. Poleg tega je to eden najmočnejših strupov. Seveda nima ena cigareta tolike množine, toda njen dim ima 60 do 70% nikotina in kadilec si polni svoja pljuča neprestano s strupom. To nepretrgano zastrupljanje ima težke posledice, posebno pri strastnih kadilcih. naj dobesedno navedem, kaj prav o tem zdravniška veda: prve posledice pokaže srce, neredno bitje žile, srce razbija, krči prijemljejo na vse mogoče načine zastrupljenega, hude bolečine v levi roki, nespečnost, tresenje... poslabša stanje. Pogostni znaki so tudi: nerazločevanje barv in zmanjšanje vida...

Ali je kajenje zares tak užitek, da se spleča sprejeti na se vse to trpljenje?

Gotovo si že o tem slišala, ali pa sama izkusila, kake grozne posledice je imela prvo kajenje. Telo se upira prvemu poskusu zastrupljenja, toda pametna deklica in razumen deček vesta bolje, kaj je za nju dobro in se navadita na strup tudi za ceno takih neprijetnosti. Ne morda zato, ker jima v resnici diši, ampak zato, ker je moda in ker bi se jima morda drugi smejali, ako ne bi sodelovala.

Ko se je telo na to enkrat privadilo, tedaj pa prav težko pogreša strup. Je nekaj čudnega, ako vprašamo močnega kadilca, kakšen užitek ima od tega, ne more navadno ničesar drugega odgovoriti, kakor, da se sicer ne počuti dobro. Ne gre tu torej za kako zabavo, ampak samo, da se izogne kaki bolesi. In kdor se je na to navadil, tako težko to pogreša, da se raje odreče najpotrebnejšemu, redni hrani, kakor da bi se odrekel tobaku.

Kdor se navadi na tobak, ne zapravlja samo zdravja in denar, ampak se podvrže brezsrčnemu tiranu, ki muči svoje sužnje z okrutnostjo. Zato se izogiblji kajenja, iz varčnosti, zaradi svojega zdravja, posebno pa še iz nraštvenih razlogov, ker ti je gotovo na srcu ležeče, postati čist in močen človek. Ako si pa že začela, potem pa vse stori, da se oprostiš teh vezi. Ne ukloni se nobeni sužnosti, kajti duša more razvijati svojo moč in lepoto samo v svobodi.

(Dalje prih.)

Ž E N A I N D E L O

Smersu R.:

KAM NAJ SE PRITOŽIM?

Dan za dnem se mi nudi v službi tale slika: Pride delavka, mlada, neizkušena in nevedna mladenka iz podeželja in prične s svojo zgodbo. Te zgodbe so del resničnega življenja, so različne, nekatere naravnost neverjetne. Iz vseh teh zgodb pa vedno in vedno spoznam eno: naše delavke, pa

tudi naše uradnice trpe silno mnogo krivic in ne poznajo potov in načinov, da bi si pomagale. Ne poznajo niti dobro svojih pravic, niti si jih ne znajo izvojevati.

Ponovno in ponovno vprašujejo take obiskovalke: Kam naj se pritožim, kdo mi bo pritožbo sestavil, k kateremu odvetniku naj grem itd.

Da, iskanje pravice je mnogokrat združeno s težavami. Vendar je danes to znanje nujno potrebno vsakemu človeku, zlasti pa še človeku, kateremu nekrščanski podjetnik z vso skopostjo reže vsakdanji kruh in mu še od tega odščipne, kolikor le more.

Zato je prav, da so naše delavke na jasnem, kako in kje je treba iskati pravico. V »Vigredi« smo že večkrat čitali o tem in upamo, da bomo v tem koticu še kaj čitali o tem vprašanju.

Za danes naj ponovimo sledeče misli: Kadar imamo pritožbo glede podpor pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev, tedaj moramo vložiti pritožbo v roku 15 dni od dneva dalje, ko prejmemo odlok, na rentni odbor Okrožnega urada. Tako pritožbo lahko sestavi vsak sam, brez odvetnika in so take pritožbe proste vseh kolkov in taks. V pritožbi je treba čisto po domače povedati, kaj zahtevamo in v čem mislimo, da se nam godi krivica. Če z odlokom rentnega odbora ne bi bili zadovoljni, se moremo v smislu navodil, ki so na odloku, pritožiti na sodišče delavskega zavarovanja v Ljubljani. Tudi to pritožbo lahko opravimo brez odvetnika in je kolka prosta.

Ko se hočemo pritožiti radi delovnega časa, ne higijenskih razmer v podjetju, nočnega dela in sploh določb zakona o zaščiti delavcev, tedaj vložimo to pritožbo na inšpekcijo dela v Ljubljani. Če pa imamo do delodajalca kake zahtevke in nam jih ta noče mirno poravnati, tedaj pa se moramo obrniti na sodišče (n. pr. radi izplačila mezde, radi izplačila nadur, plače za prvi teden v bolezni itd.). Tudi pri teh prilikah ne rabimo — razen, ako gre za velike zneske in zelo zamotane zadeve — odvetnika. Treba nam je samo podati se na sodišče, kjer damo svojo pritožbo na zapisnik.

Seveda niso taka pota preveč prijetna. Ali to je vedno bilo in bo, da je iskanje pravice združeno z gotovimi težavami, katerih se pa človek ne sme ustrašiti.

K O L O D V O R S K I M I S I J O N

OBČNI ZBOR DRUŠTVA ZA VARSTVO DEKLET (Nadaljevanje.)

Blagajniško poročilo Društva za varstvo deklet ozir. K. M. je precej žalostno, kajti treba se je vedno boriti za obstanek z ozircom na gmotno stran ustanove. Kljub vsemu je narastel promet v preteklem poslovnem letu na Din 58.840.60, od katerih je 32.736.25 prejemkov in 26.104.35 izdat-

kov. Premoženje društva znaša torej Din 6.631.90 po odbitku še neplačanih računov (in dolga za razglednice) Din 3.465 po odbitku, fak. Din 3066.90.—.

Dohodke tvorijo članarina rednih in podpornih članov, izredni prispevki, katere nabira dnevno od hiše do hiše požrtvovalna gospa Jermanova ter event. podpore. Izdatki pa so plače nameščenkam, socialna zavarovanja, vzdrževanje zavetišča, pisarne, event. podpore, ki morejo biti z ozirom

na pomanjkanje sredstev le malenkostne in jih moremo nuditi le v skrajno nujnih slučajih. Iz vseh teh naslovov nam naraščejo stroški mesečno do Din 2500.— in je treba zelo, zelo skrbeti, da jih moremo kriti. Da bi nam bila vsaj ta stran dela nekoliko olajšana, prosimo vse, da vsak v svojem delokrogu pridobiva našemu društvu novih članov, ki bi bili pripravljene pomagati v gmotnem oziru. Kajti iz vseh poročil, kolikor smo jih že slišali in kolikor jih še bomo slišali, čujemo glas, da je potreba še mnogo, le sredstev primanjkuje na vseh koncih. Zato še enkrat prosimo vse: žrtvuemo za dobro stvar!

Predsednica je dala vsako poročilo v razgovor.

Poročilo predsednice: V teku poslovnega leta se je zaradi družinskih razmer poslovila od odbora naša zaslužna predsednica ga. M. Grafenauer in prevzela sem kot podpredsednica v smislu pravil predsedniške posle. Kljub njeni skromnosti mora odstopivša ga. predsednica dovoliti, da se ji v imenu odbora javno zahvalim za vso naklonjenost in požrtvovalnost, ki jo je izkazala društvu od njegove ustanovitve. Upam, da nam navzlic formalnemu odstopu ostane zvesta vsaj v idejnem sodelovanju za naše cilje. Radi bi ji tudi na zunaj pokazali svojo hvaležnost. Zato jo prosim, da ne bo odrekla, ko jo naprosimo za častno članstvo pri odseku za zavod. Kakor so pokazala poročila odbornic in odsekov se je društvo skozi vso poslovno dobo vestno trudilo, da kar najbolje izpolni svojo nalogo. Vsak dan je bila vsaj ena, po navadi po dve odbornici v društveni pisarni, da so skrbele za osebni kontakt z varovankami, reševale težje probleme pomoči ali posredovanja potrebnih, dajale direktive kol. pomočnicam in vodile važna uradna posredovanja. Nemogoče je izraziti z besedo ali s številkami ogromno delo, ki je bilo izvršeno; prav tako ni mogoče vsaj približno označiti mnogotere vrste težav, v katerih je društvo posredovalo in pomagalo. Mnoge so po svojem značaju tako delikatne in zaupne, da jih ni kazalo objaviti v izkazu. Druge so označene samo s kratko besedico: posvet ali posredovanje, v resnici pa pomenijo cel kompleks potov, posvetov in posredovanj, preden je bil problem re-

šen. Kot ilustracijo naj navedem primer posredovanja za doseg pravic nezakoniskim materam. Stik z najrazličnejšimi ženskimi tipi je pokazal večkrat pota v najgloblje moralno močvirje, v mreže zvodništva, v shajališče nemorale, v tajno prostitucijo i. dr. Parkrat je uspelo, da je društvo zbralo toliko dokazilnega materijala, da je moglo oddati zadevo policiji v nadaljnje poslovanje. Parkrat pa se je posrečilo, da je z združenjem in pravilnim tolmačenjem skoro neopaznih zločinskih niti pravočasno posredovalo na pristojnem mestu in preprečilo nesrečo. Vse to so stvari, o katerih ni mogoče podati točnega pojasnila, a so odbor stale veliko truda in časa; važne pa so, ker bi se — neopazene — lahko razvile v veliko zlo.

Zaradi dejstva, da prihaja društvo po svojem delovanju v stik z vsemi mogočimi ženskami, se zgode včasih mistifikacije, čeprav društvo kljub temu nudi pomoč, kjer in kolikor more. Tako smo doživeli, da so dekleta, ki so bila deležna brezplačnega prenočišča v zavetišču K. M. in po njegovem posredovanju tudi brezplačne hrane, izvabljele od privatnih strank denarne podpore kot pretvezo, da jih je društvo odklonilo. Ne bi omenila tega in podobnih primerov, toda gre za resnico in radi tega prosim vse navzoče, da v ponovnih podobnih primerih obveste društvo, ki je tudi rade volje pripravljeno objasniti stvarni postopek spornega slučaja. Društveno delovanje zahteva, kakor je iz dosedanjega poročila razvidno večkrat policijsko sodelovanje. Interes diskretnih zadev, ki jih je treba obravnati, kot so n. pr. zaupne poizvedbe, zaslišbe, nadzorstvo mladoletnih deklet, sploh zadeve, tičoč se intimnega ženskega življenja, kaže bolj in bolj potrebo ženskih policijskih izvidnic. Z namenom, da opozori javno oblast na to potrebo, je društvo vložilo tozadeven predlog ministru za notranje zadeve in banu Dravske banovine.

Gospodarska kriza je pognala v veliko večjem številu kot kdaj prej mlada še ne ustaljena dekleta iz domače hiše v boj za vsakdanji kruh. Žive v nevarnosti, a se jih ne zavedajo. Nimajo pa tudi še moralne moči, da bi se jim zoperstavile. V želji, da nudi tem mladim dekletom prijetno za-

točišče za prosti čas, je društvo zbralo nekaj sodelavk in izvršilo predpriprave za ustanovitev patronaže. Ta institucija naj omogoči dekletom pošteno razvedrilo in jih pripravi za uspešen boj z življenjem. Upati je, da bo patronaža v najbližji bodočnosti mogla začeti s poslovanjem. (Se je zgodilo.)

Tako je društvo po svojih močeh skušalo svetovati, reševati in pomagati povsod, kjerkoli je moglo, brez ozira na starost, narodnost in vero. Delokrog je ogromen. In v kolikor nismo uspeli, ni krivda v pomanjkanju volje in razumevanja, temveč predvsem, ker je bila potreba večja kakor naše moči.

Vsa poročila so prišla v razgovor na občnem zboru. K poročilu o zavetišču je predlagala gđc. Pogačnikova, naj bodoči

odbor skuša razširiti prostore za zavetišče in posrebovalnico.

Za nadzorstvo je poročala ga. Debeljakova: Poročila in knjige jasno kažejo ogromno delo, ki ga je odbor izvršil; zato predlagam v imenu preglednic odboru razrešnico z največjo pohvalo in zahvalo.

Tudi poročilo nadzorstva je sprejel občni zbor s toplim odobravanjem ter izglasoval razrešnico staremu odboru.

Odbor sam radi prevelike zgoščenosti dela nima posebnih predlogov. Drugi predlogi, kakor jih določa § 20. niso bili vloženi. Edini predlog, ki je bil danes stavljen za razširitev zavetišča je bil takrat sprejet. Tudi nujnih predlogov ni. Zato preide predsednica k prihodnji točki dnevnega reda k volitvam.

(Konec prih.)

P O Ž E N S K E M S V E T U

Otroško delo. Dunajski mestni zakon ureja uporabo otrok za poljsko in gozdno delo na ta način, da smejo šoloobiskujoči otroci ob šoleprostih dnevih delati pet ur na dan, ob šolskih dnevih pa tri ure na dan. Med poukom in delom je treba odmor. Nočni počitek, ki se mora pričeti najkasneje ob 20, mora trajati 11 ur. Nadzorstvo nad izvajanjem tega zakona je poverjeno okrajnim vladnim uradom, okrajnim mladinskim uradom in uradnim zdravnikom. Le-ti izdajajo tudi delavske karte za otroke.

Dekleta, ki dovrše šolsko obveznost, se na Dunaju v zadnjem času zelo oddaljujejo od gospodinjskih poklicev. Od 100 v poklicu bivajočih žena jih odpade le 39,5% na take, ki so v gospodinjstvu zaposlene. Od teh pa je le 8,4%, ki se nanašajo na želje iz šole izstopivših deklet.

Delavno leto za one, ki izstopijo iz šole, pa ne stopijo takoj v uk ali delo, je ustanovil dunajski mladinski urad s sodelovanjem s poklicno posvetovalnico in s pomožno akcijo »Mladina v tiskih«. Prvo polletje je obiskovalo to ustanovo 1200 mladostnikov in od teh 300 deklet. Pouk se vrši kakor šolski pouk in je urejen tako, da daje vsem tistega znanja, ki jim je za

življenje najbolj potrebno. Za ta pouk so poverjeni najboljši učitelji in učiteljice, ki razumejo zlasti socialni položaj teh mladostnikov.

25 letnico katoliške ženske karitas je praznovala Nemška Katoliška ženska zveza 4. julija t. l., ki je že leta 1906. ustanovila posebno komisijo za karitativno delo. To delo se je vršilo najprej kot studij. Kmalu pa so spoznale, da je nujno potrebno ustanoviti posebno šolo, v kateri bi se izobraževale karitativne delavke. V dobrem spominu je, s kakim navdušenjem so se zbirale prve slušateljice okoli Elizabete Gnauck Kühne, ki je vseskozi prva boriteljica za socialni študij žene. V Münchenu so bili prvi tečajji že leta 1909., iz katerih je izšla 1912 socialna ženska šola. Ustanovljena je bila l. 1916. v Kölnu in 1918 prenešana v Achen, za vzhodne pokrajine pa 1917 v Berlinu. Značilno je, da so od vsega početka vse zanimanje obračale poleg na telesno tudi še na duševno bedo. Zato ni čudno, da so se ob tem delu zbirale najboljše žene. Jubilej pa je odjeknil po vsej Nemčiji.

Elizabeta Cosack. 8. maja t. l. je v Kölnu umrla urednica katoliškega ženskega lista »Frauenland«, ki ga je urejevala 12 let

z največjo skrbjo in požrtvovalnostjo. Razvoj tega časopisa, ki se tiska v 38.000 izvodih, v teh 12 letih je epohalen, kar je zasluga te po telesu slabotne, a po duhu velike žene. Bila je žena velike pobožnosti, neupogljive moči in prepričanja, globokega čustva in potrpežljivega dela. Nemškim ženam okoli časopisa »Frauenland« so naše katoliške žene ob tej izgubi izrekle iskreno sožalje.

Internacionalni kongres juristinj na Dunaju. Od 2. do 4. septembra t. l. je zborovala na Dunaju »Federation des Femmes Magistrats et Advocats«. Zanimivi so referati, ki so se obravnavali na tem kongresu. Največji poudarek je imel referat gospe dr. Eben-Servaes o »Pravica nezakonskega otroka«.

Na kongresu družin s številnimi otroki Nemčije v Kölnu so obravnavali razna ljudsko-politična vprašanja, tako tudi vprašanje zgodnjega zakona. V splošnem je znano, da so intelektualci prišli pozno do zakona, tako akademiki skoro nikoli pred 30 letom. Zatrjevali so, da bi prav poroke mož z akademsko izobrazbo okoli 24 let starosti mogli za bodoče družine biti prav močan vir moči in blagostanja. Do-

kazali so tudi, da prav slabše in manj darovite plasti naroda deloma v zakonu, še več pa izven zakona, rode mnogo večje število otrok, kakor pa intelektualci. Da bi se temu odpomoglo, je treba stremiti za tem, da se izobraženci bolj zgodaj ženijo in može.

»Lepa roka«. Nemški nacionalni socializem skuša vsakega nemškega človeka pripraviti do najvišjega dela, ki ga more doseči. V zadnjem času poudarjajo, da bi se dalo to pospešiti, ako bi se v mladosti učili rabiti obe roki enako. Saj je znano, da veliki umetniki znajo slikati z obema rokama (Leonardo da Vinci), Michelangelo, Holbein, Menzel) tudi od angleške kraljice Viktorije pripovedujejo, da je znala z obema rokama enakomerno pisati in risati. Na Japonskem posvečajo vso paznost tej izobrazbi. Tudi na Švedskem, Danskem, v Angliji in Ameriki negujejo in vežbajo obe roki enako. Pri nas pa se večkrat sliši, da je samo desna roka »lepa« in »prava« in zaradi tega tudi samo desno roko vežbamo. Pravijo pa, da s tem puščamo polovico možgan v nedelavnosti in jih zaradi tega upropaščamo. Delo pa trpi, ker ga opravljamo samo z eno roko.

IZ NAŠIH ŽENSKIH KROGOV

POROČILO SLOVENCEV IZ ZAGREBA

Že zopet imamo nekaj povedati, kako se nam Slovincem v Zagrebu godi. V veliki medsebojni ljubezni res kaj premoremo, kakor pravi izrek: V slogi je moč! To moč mi dobro čutimo. V mesecu oktobru se začne sezona naših slovenskih iger, in potem bo kar vsak mesec ena. Člani Dramatskega odseka prirejajo z veliko požrtvovalnostjo igre; poleg svojih študij ali nameščenja še najdejo časa za skupno društveno delo. Največjo požrtvovalnost pa kaže naš duhovni vodja, č. g. Gregorič Jože, pod katerega vodstvom se prirejajo vse društvene prireditve. Vsem smo za vse iskreno hvaležni!

Meseca junija smo imeli prvi izlet v tem letu. Na Svete gore smo šli. Krasota kraja in Marijine cerkve je napravila na nas nepozaben vtis. Drugo je bilo romanje v

Maribor, na grob našega velikega škofa, A. M. Slomškega. Tam smo doživeli mnogo lepega in veselega. Goreče smo molili, da bi nam Bog že skoraj dal prvega slovenskega svetnika.

Drugi izlet smo imeli na Sljeme. V priljubljeni cerkvi sv. Jakoba, ki stoji na malo nižjem griču Sljemena, smo imeli sv. mašo in nato malo odmora. Potem smo jo pa mahnilo do piramide. Mimogrede smo si ogledali Planinski dom. Obiskali smo tudi cerkvico, ki je posvečena Kraljici Hrvatov. V njej smo opravili večernice, katerim so sledile še premnoge Marijine pesmi. Seveda nam tudi med potjo glasbe ni manjkalo, kakor tudi ne petja. Toda naša grla niso omagala od premnovega petja.

Še en izlet v Samobor, letoviški kraj, par postaj odaljen od Zagreba, smo napravili. Prekrasno vreme, čisti zrak, česar

v mestu tako pogrešamo! Tam smo si ogledali vse zanimivosti. S posebnim veseljem smo gledali lepe sovenske gorice in polja, ki se od tam že vidijo čez mejo. Poleg težav, ki nas obiskujejo, se vendarle kdaj pošteno poveselimo, da se okrepi naš duh za nadaljne križe, ki nas še čakajo! Vas pa, drage sestre in bratje, ki ste doma, prosimo, ne pozabite na nas! Vse »Vigrednice« prisrčno pozdravljamo z: »Bog živi«!

Zagrebska »Vigrednica«.

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Naše prosv. društvo je dne 27. sept. t. l. priredilo Slomšekovo proslavo s sledečim sporedom:

1. Govor. 2. Veselja dom, deklamacija. 3. Anton Martin Slomšek, zborna deklamacija. 4. Tonček — pastirček, otroška igrice v 3. dejanjih. 5. Hči na grobu matere, simbolična vaja s petjem. 6. »Popotnik« in »Glejte, že sonce zahaja,« mešan zbor.

Pri proslavi so sodelovale tudi članice deklškega krožka s simbolično vajo, ki je silno ugajala občinstvu, ki se je proslave udeležilo v obilnem številu in tudi s tem skazalo čast velikemu Slovincu, našemu škofu A. M. Slomšku, čegar življenje in delovanje nam je v krasnem govoru orisal preč. g. kaplan. Vsi iz srca želimo, da bi naš veliki vzornik kmalu dosegel čast oltarja. — Bog živi! *Dekl. krožek Radeče.*

BESEDA SLADKA — ROJSTNI KRAJ!

Kdo naj razume, da je ta beseda sladka? Ta, ki še ni okusil nič grenkosti, ki mu tujina dajala še ni trpkosti, ali morda ta, ki pota so mu gladka?

Otrok, ki na domači trati, igra se, njemu sije raj, besede te ne more še poznati, ne ve še, kaj se pravi »rojstni kraj«!

In vsak, ki ve, da mu je zemlja mati, ki ljubi jo iz celega srca, skrivnosti te ne more prav spoznati, ne ve, da sladka je beseda ta!

Dekle slovensko pa prav dobro zna, kaj zanjo ta beseda vse pomeni, ki v tujem svetu se za kruh peha, v tujini cvet mladosti njene vene.

Predobro ona ve, kaj to je »rojstni kraj«, poznana ji je vsa sladkost besede, ker misli vedno ji uhajajo nazaj, spominjajoč se rož z domače cvetne grede!

Spominja se na srečo onih dni nazaj, ko ji neznana bila je bridkost, ko ni poznala še sladkosti, ki nosi v sebi jo beseda »rojstni kraj«!

Viktorija Rubinova.

Ž E N A - G O S P O D I N J A

GOSPODINJA KOT GOSTITELJICA

Občevanje ljudi med sabo v družini, v prijateljskih krogih, v skupnem zanimanju pri uradni sestankih itd. daje gospodinja mnogo novih nalog, ki naj bi jim bila kos. Ne zadostuje pa zato, da je gospodinja le dobra gospodinja, ali spretna organizatorica, ali praktična žena, temveč mora s svojim znanjem združiti tudi potrebni takt, praktični talent in veselje do takega dela.

Ko smo po vojni vsi občutili, kako nam primanjkuje sredstev za prijetno družabnost, za razne sestanke, čajanke in druge podobne družabne prireditve, nam je bilo težko pri misli, da se bomo morali odreči

lepemu delu družabnosti. Kmalu pa smo spoznali, da ni materielno toliko odvisno za take sestanke, ampak da je duhovna vez tista, ki nas veže in zato niso materielna sredstva nikaka ovira za družabnost med nami.

Zdi se, kakor bi razumevanje v najmanjši skupnosti že moglo pripomoči k lepi složnosti in k miru, če med posamezniki, potem tudi že med narodi. Na ta način pa pridobi družabnost, ki jo goji gospodinja v malem, že lep poudarek za splošnost. Ne zbuja namreč sebičnega zanimanja, ampak pospešuje tudi medsebojno delovanje za skupni prid. Saj je taka lepa medsebojna skupnost kakor prizma,

ki zbira sončne žarke, ki pa zbira in izenači vsa razna mnenja ljudi, ki se zbirajo v prijetni družbi, v lepo soglasje.

Tem ciljem služi gospodinja, četudi večkrat nehoti in nevede in prav ti cilji ji dajejo navodila, kadar zbira ljudi za svoje prireditve. Ne smemo namreč misliti, da so obedi, čajanke, banketi, razne večerne prireditve le lepa prilika, da se zadovolji želodcu, ampak mnogo bolj kot lepa družabna skupnost. Ta družabnost uravna in ugladi večkrat tudi nasprotujoča mnenja, seveda na najlepši način. K temu pripomorejo pač razni nazori, ki jih imajo razni udeleženci o stvari in se na ta način izkristalizira končno mnenje. Težko bi skoro bilo, če bi ob takih prilikah vsi ljudje le eno želeli in bi taka družabnost tvorila le kimajoče in z vsem zadovoljne ljudi, dočim je prav izmenjava misli tisto sredstvo, ki mnogim služi. Tudi za one, ki imajo samo enostranska zanimanja, je taka izmenjava misli dobrodošla in jim izčisti marsikatero pojme. Vsekakor pa je sedanja, tako demokratska doba, kaj primerna, da pospravimo in odstranimo vse starokopitne navade, ki smo jih bili vajeni v prejšnjih časih, ko je še stanovska razlika in čast kaj pomenila in je morala tudi gostiteljica točno paziti, da se ni komu zamerila prav v tem oziru. Vsak gost nam je enako dobrodošel. Sam od sebe in prav zaradi svojih osebnih vrlin si pridobi spoštovanje, zaupanje, prijateljstvo, ljubezen kar in kakor pač zasluži.

Gospodinja-gostiteljica mora natanko vedeti, kako bo znala voditi razgovore, da bodo dovolj domači, vsem dostopni, za vse primerni in vsem enako koristni. Ko čitamo stare povesti, nam posebno pade v oči prikupnost družabnosti, ki jo najdemo v takih povestih, pa vidimo, da je povsod središče žena-gospodinja.

V prvi vrsti naj gospodinja dobro ve, da svoje večerne prireditve nikoli ne nastavi na tak dan, ko je večja javna prireditev, lepa gledališka predstava, pomemben koncert ali kaj podobnega. preden vabi, naj dobro premisli, kakšne ljudi bo vabila, ki bodo drug drugemu kaj nudili, da ne bo sama morala skrbeti prav za celotno družabnost. Sestavi naj si prijete-

ten program, ki naj obsega lepo, dobro in koristno za duha in telo. Težko je za povablence, če se morajo stiskati v malih prostorih, zlasti je to pri mizi velika ovira za razmah dobrega razpoloženja. Prav tako slaba luč, slab zrak, prenapoljenost in izredne čisto nove in najmodernejše jedi, s katerimi se hoče gospodinja postaviti. To povzroči včasih slabo voljo, ker ljudje niso tega vajeni. Spominjam se na jako prijetno družbo v odlični hiši, kateri je pa prešlo vse veselje, ko je gospodinja na sicer silno izbranem jedilniku nudila čisto novodobno — sirovo hrano, da si nismo iz samih sirovih paradižnikov, sirovega korenja itd. znali več pomagati. Na koncu se je sama zatekla k čisto preprostemu čaju z nekaj peciva, kar je bilo še edino užitno tisti večer.

Seveda pa se nam često čudno zdi, ako vidimo, da se vrste čisto po stari navadi jedi, kakor nekdam pri onih, ki smo jih vedno šteli za gornjih desetisoč. Danes nam zadostuje malo pa lepo in dobro pripravljenih jedi k čaju, lepi in dobri kruhki, ki se lahko brez posebnih ceremonij jemljejo in pojedjo. Tudi velike, le težko porabne torte so iz mode. Zdaj imamo male čajne mizice z drobnim pecivom, sadjem in le z malo cvetja. Večje in težje močnate jedi so porabne le v družini. Tudi vprašanje pijače je zelo poenostavljeno. Saj vemo, da je dobra klet v današnjih časih le še redkost. Saj je današnji čas, čas, protialkoholnega gibanja in nam nudijo razni odcedki mnogo boljše pijače, kakor pa alkohol. Čaj in kava naj bosta res dobra. Zato pa ni treba gospodinji drugega kakor pozornosti in izkušnje, da ve in zna oboje prav pripraviti.

Cerkveni prazniki vsakega leta zberejo vse člane družine, ki se po dolgi dobi zopet enkrat vidijo in lahko porazgovorijo. Umevno, da za tako družinsko skupnost ni treba posebnih vnanjih priprav, ampak je že navzočnost članov družine tista prijetna vez, ki jih vse združi. Gospodinji tudi ni treba skrbeti toliko za vnanjo opremo, ampak mnogo bolj za to, da se resnična družinska ljubezen zopet enkrat pokaže. Seveda pa je ona tisto središče, ki zna in more vsem napraviti dom prijeten, da se ga še dolgo potem spominjamo. Upamo,

da bomo o posameznih praznikih in družabnih večerih še lahko govorili.

Vsaka gospodinja, ki hoče svoje perilo ohraniti dolgo let, pere dosledno le z Zlatorog-ovim terpentinovim milom. Zlatorog-ovo terpentinovo milo sestoji le iz najboljših surovin, vsled česar zajamčeno ne škoduje niti najfinejši tkanini. Zlatorog-ovo terpentinovo milo je domač izdelek. Priporočamo ga vsem gospodinjam!

KUHARSKA UMETNOST

Na našo zadnjo opazko na tem mestu v »Vigredi«, da nam naročnica gospa Viki K. — V., ki je poslala troje izdelanih jedilnikov, ni poslala tudi zapiskov k temu, se je takoj odzvala in poslala zapiske.

Paradižnikova juha z rižem. 1¼ litra lahke juhe iz kosti ali zelenjave, ¼ kg paradižnikov, 3 do 4 žlice riža, 20 g presnega masla, žlico soli, košček čebule.

Paradižnike operemo, razrežemo in z nekoliko juhe mehko dušimo in pretlačimo skozi sito. Riž kuhamo, ko smo ga oprali, v ostali juhi s soljo in presnim maslom do mehkega in primešamo paradižnikovo pretlačeno maso vanj. Lahko pa tudi paradižnikovo juho pripravimo z nekoliko lahkega rumenega prežiga. Vzamemo pa namesto riža lahko tudi rezance ali kako drugo zakuho.

Svinjska pečenka. (Čas pečenja skoro dve uri.) 1 kg svinjskega mesa iz hrbta s slanino in kožo (pršut), 1 liter vrele vode, 1 žlico soli, 1 malo čebulo. Da dobimo lepo rumeno skorjico, ki pa ni preveč trda, je treba, da pečenko, ko smo jo osolili, pristavimo v vrelo vodo in jo kuhamo približno pol ure s kožo navzdol v dobro pokriti posodi. Ko se je koža že nekoliko omehčala, jo narežemo z ostrim nožem na podolgovate štrikotnike in pristavimo pečenko v odprti kozici v vročo pečico. Kožica postane lepo rjavo-rumena, če jo večkrat z mrzlo mastjo s kuhinjskim čopičem pomažemo, ali pa z mrzlo vodo poskropimo. Ko je pečena, odvzamemo čisto mast, odrgnemo rjavo od roba in pripravimo omako z noževo konico moke, ki smo jo v dveh žlicah vode razžvrkljali.

Zelenjadna juha. 1¼ litra vode, 20 do 30 g presnega masla, 2 žlici moke, primer-

no količino zelenjave, 1 žlico soli, 1 rumenjaka.

Pripravimo in osnažimo razno zelenjavo kakor: nekoliko zeljnih listov, kolerabce, korenje, repe, podzemeljne kolerabe, krompirja, kar vse zrežemo na tanke rezance. Potem denemo kuhat v slano vodo. Iz presnega masla in moke napravimo svetel prežig. Nazadnje vlijemo v vrelo juho rumenjaka, ki smo ga z dve do tri žlicami vode dobro razžvrkljali.

Žemeljni cmoki. 2 stari žemlji, pičlo ¼ litra mrzlega mleka ali vode, 200 do 250 g moke, 1 jajce, 1 žlica soli.

Žemlji zrežemo v drobne kocke in jih namočimo v mleku. Ko sta se dovolj zmeščali, dodamo jajce, sol in moko mešamo testo prav temeljito in zajemljemo z žlico okrogle cmoke v vrelo vodo. Kuhane zabelimo z ocvrtimi drobtinicami.

Pljučna pečenka. (Filet.) Kos pljučne pečenke, ¼ do ½ litra vrele vode, 60 do 80 g v drobne rezance narezane prekajene slanine, 100 g presnega masla, 1 žlico soli, osminko kisle smetane, malo žličko moke.

Ledvico obelimo zunanje kožice in jo našpikamo z dvema ali tremi vrstami prekajene slanine, osolimo in položimo celotno pečenko v razbeljeno presno maslo in počasi pečemo. Polivamo jo z vrelo vodo in z maščo, ki je v kozici. Nazadnje pride nemo kisló smetano, s katero oblijemo pečenko in počakamo, da se zarumeni v kozici.

Rezana salata. To pripravljamo iz zeljnih glav, včasih tudi iz ohrovtovih. Pripravimo primerno množino listov, odstranimo štorje in jih potem zvijemo v zvitke, ki jih potem razrežemo drobno kakor rezance. Če je bila glava zelo trda, kar je navadno pri zgodnjem zelju, potem so listi navadno zelo krhki in se radi lomijo. Tudi narezana salata je potem trda. Da to preprečimo, takoj narezano osolimo, kolikor je treba za poznejšo pripravo in jo pustimo, da stoji precej časa. Zato pa tedaj, kadar imamo take krhke liste, pričnemo rezati salato že zgodaj dopoldne, da ima dovolj časa stati in se omehčati. Ko jo z jesihom in oljem zabelimo in zmešamo, potresemo nanjo nekoliko kumine.

Pečeni krompir. Za to rabimo navadno novi zgodnji krompir. Naberemo enako-

mernega, t. j. enako debelega krompirja, ga ostržemo in umijemo ter denemo v razbeljeno presno maslo in pokrijemo s pokrovko. Da se enakomerno mehča in pari, ga je treba večkrat pretresti, a pri tem ne dvigniti pokrovke, da ostane vsa vročina v posodi. Da ne zakrkne, ga imamo stalno na vročem toliko časa, da ga damo na mizo. Tik pred tem pa ga potresemo z na drobno zrezanim petršiljem.

Žemeljna juha. 1 liter vode, $\frac{1}{4}$ litra mleka, 1 in pol stare žemlje, žlica soli, 2 g presnega masla, 1 jajce, po okusu nekoliko muškatovega oreščka. Žemljo denemo v vodo in pristavimo, da se popolnoma razkuha. Potem dodamo mleko, sol in presno maslo, potem jo zgostimo z dobro razžvrkljanim jajcem in nastržemo nekoliko muškatovega oreščka.

Krompirjev pire. 1 kg krompirja, 1 liter vode, 1 žlico soli, 40 g presnega masla ali masti, osminko litra mleka ali par žlic kisle smetane.

Krompir skuhamo olupljen, ga odcedimo in dobro stlačimo ali pretisnemo s posebno stiskalnico, osolimo ga, dodenemo mleko, presno maslo ali mast in ponovno dobro premešamo. Napravimo ga potem v lepi obliki v skledo ali na krožnik. Tak krompir potem ne sme dolgo stati, da ne zakrkne. Presno maslo lahko denemo vanj surovo ali svetlo razcvrto. Ako ima družina rada, lahko v presnem maslu ali masti svetlo ocvremo na rezance zrezano čebulo ter denemo v pire ali pa ga okrasimo op vrhu z njo.

Kumarina omaka. 40 g presnega masla, 3 do 4 žlice moke, svežo kumaro (ali par kislih kumaric), drobno čebulo, $\frac{3}{4}$ litra vode ali juhe, 1 žlico jesilja, 1 žlico sladkorja, pol žlice soli, ščep popra in morebiti košček lavorjevega listka. Napravimo temen prežig, zrežemo vanj čebulo in jo nekaj časa dušimo in zalijemo z vodo ali juho. Dodamo vse potrebne začimbe in nazadnje tanko naribane kumare ter jih 10 do 12 minut kuhamo in nazadnje okisamo.

VPRAŠANJA IZ ZDRAVSTVA

(Odgovarja dr. M. Justin.)

M. V. iz R. pri S. — Stara ste 32 let, živite v redu, delate redno vse, kar Vam pride, pa vendar trpite na zaprtju; le vsakih

4—5 dni opravite svojo veliko potrebo, kljub temu da na tešče zauživata zelje, salato, sadje itd. tako, da Vam je apetit že popolnoma odpovedal. Pri tem hujšate in ne morete več delati in se ne upate poročiti.

Na tešče salato, kisljo zelje (surovo) in sadje ni priporočati; s tem si apetit le pokvarite. So gotovi ljudje, ki gredo vsak dan 2 krat redno na veliko potrebo, drugi, in teh je večina, ki gredo vsak dan enkrat, so pa tudi ljudje, ki gredo redno vsak drugi, tretji, četrti, pa tudi osmi dan na veliko potrebo, pa se pri tem počutijo izborni: imajo tek, lahko delajo, so veseli, lahko in dobro spijo, to se pravi, da so zdravi. Zakaj bi Vi ne spadali med te? Če greste redno na stran, redno zauživata hrano in redno delate, kaj hočete še več in čemu si kvarite apetit s siljenjem narave, da na tešče dobi salato, surovo zelje itd.? To ni pametno. Če hočete, masirajte vsako jutro, preden vstanete, 10 minut ves trebuh, celotno drobovje: z obema rokama delajte kroge okrog popka ped na okoli; desno začnite, odtod vlečite obe roki s primernim pritiskom navzgor, nato nad popkom na levo, odtod levo navzdol. Pri tem dajete blatu mehanično nekaj pogona, to je s pritiskom roke in če to redno delate par mesecev in se Vam oglasi potreba, potem ne čakajte. Ugodite ji in izvršite jo na stranišču. Morda malo počakajte in to delajte redno ob svojem času vsak dan; morda s tem naravi pokažete pot, da Vas uboga in se iztrebljanje uredi na vsak 3. ali 2. dan.

Če ni to že od mladosti, potem je to morda povzročeno od Vas same, ker niste potrebi iztrebljanja takoj ugodili, ko se je javila. Kuharice in nekateri drugi poklici, ki ne morejo takoj na veliko potrebo, ko se ista oglasi, sami povzročajo zamudo. Narava seveda, se pa temu prilagodi. Le da je redno, pa je prav, če med tem ni težav.

Silva. — Po nogah se Vam delajo »plavi mehurčki«. Večkrat so to razširjene vene, kar je brez pomena pri mladih ljudeh, v starosti je to kaj drugega. Včasih so pa ti »plavi mehurčki« vzrok globlje bolezn. Včasih je to v rodu. Treba pregleda!

(Dalje prihodnjč.)

DOBRE KNJIGE

Mladinska Matica je za leto 1936 izdala ob koncu šolskega leta štiri redne knjige. 1. *Kresnice* kot 9. letnik; 2. *Barake*, povest A. Milkoviča, ilustriral M. Gaspari; 3. *Postelja gospoda Jibriha*, nekaka gospodarska slika našega kmeta in delavca, ilustriral S. Pengov; 4. *Čurimurčki* za najmanjše, pol slikanica, pol čtivo J. Ribičiča, ilustriral V. Cotič. Kot izredna knjiga je izšla kot ponatis iz »Novega roda« *»Bratovščina sinjega galeba«* T. Seliškarja, ilustriral A. Sirk. — Štiri redne knjižice dobe člani mladinske Maticе z »Novim rodom« vred za ceno Din 22.50. »Bratovščina sinjega galeba« pa stane za člane kart. Din 10.—, vezana Din 15.—, za druge pa 25% več. Takoj ob začetku počitnic so otroci vse te knjige prav pridno prenašali tja in sem, pravega veselja pa niso imeli ž njimi, dokler jim nisem v razgovorih pomagala do jedra in tu pa tam dostavila kaj iz naše najbližje okolice. Vsem materam svetujem, naj vselej prečitajo vsako knjigo, preden jo dobe otroci v roko. S tem imajo najboljšo kontrolo o vsem, kar prihaja v dom, na drugi strani pa zadostno snov za razgovore ob prostem času, ko bodo otroci vedeli, da ji bodo morali poročati o svojem čtivu, kakor poročajo o vsem svojem drugem delu.

Mati.

Družba sv. Mohorja je založila kot 83. zvezek Mohorjeve knjižnice dramo v treh dejanjih *»Kralj Svetopolk«*, spisal v slovaščini Ivan Slodola, poslovenil Viktor Smodej. Godi se leta 894. Prvo dejanje na nitranskem gradu; drugo dejanje za Donavo, blizu bojišča; tretje dejanje na devinskem velegradu. V zadnjem dejanju je na odru oni prizor, ki nam je znan iz »Svetopolkove oporoke«. — Dovoljenje za uprizoritev daje Julius Albin, Zagreb, Ulica barona Jelačića, 1. — Že kot čtivo te prevzame močna snov, kaj šele na odru. Uprizoritev

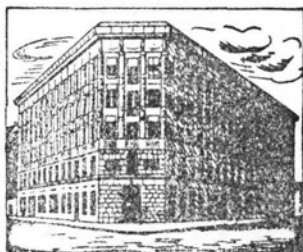
scenično ni težka, pač pa v osehah zahteva močne, izklesane, odra in resnih iger vaje ne igralce. — Cena za ude broš. Din 9.—, vez. Din 15.—; za neude broš. Din 12.—, vez. Din 20.—.

Ljudska knjiga o evharističnem kongresu v Ljubljani. V založbi misijonske tiskarne v Grobljah p. Domžale, je izšla poleg velike tudi manjša knjiga o evharističnem kongresu v Ljubljani in o obletnici kongresa v Stični 15. avgusta 1936. Knjigo je spisal član pripravljalnega odbora za kongres I. Martelanc. Knjiga ima obliko Misijonskega koledarja ter obsega 132 strani na enakem papirju kakor Misijonski koledar. V knjigi so poljudno opisane priprave in celoten potek kongresa v Stični. Besedilo ponazoruje 113 slik (tudi iz Stične). Začetne strani so tiskane v dveh barvah in tudi naslovna stran ovitka — Jezus dobri Pastir gre s svojimi ovčami v kongresno mesto, Ljubljano — je tiskana v dveh barvah. — Knjiga je namenjena širokim plastem naroda in je zato cena jako nizka. Stane samo Din 15.—. Vsaka Vigrednica naj si jo omisli v spomin na evharistični kongres!

Misijonski koledar 1937 je izšel. Baragov je, kakor kaže slika na ovojni strani! Vsi članki govore o njem, slike pa nam predstavljajo okolico in ljudi med katerimi je živel in deloval. Celotno čtivo pa čitatelja z vso močjo priklepa k misijonski misli in misijonskemu delu. — Tudi koledarski predel je nekaj čisto svojskega, polno dobrih stvari, ki so ti nove, a jih potrebuješ vsak dan, četudi jih drugje nikjer ne dobiš. Skratka: novi Misijonski koledar je čisto drugačen, kot so bili dosedanj, bogatejši, boljši, lepši, praktičnejši, eno pa je ostalo: nizka cena Din 10.—. Ali je mogoče, da bi si ga ne nabavila vsaka hiša?

VIGREDNICE! Uprava in uredništvo nujno prosita za takojšnja in čim obširnejša poročila O ŽELJAH ZA PRILOGO »VIGREDI«. Ta prošnja velja zlasti onim naročnicam, ki niso še poslale tozadevnih želj na vprašalnih listih. Vse želje se bodo kolikor največ mogoče vpoštevale in pridejo na vrsto, kakor bodo prihajale v upravo in uredništvo. Od naročnic je odvisno, če bo priloga v prihodnjem letu ugajala ali ne. — **NAROČNICE, SPOROČITE ČIMPREJ SVOJE ŽELJE!**

Ako gre
za zavarovanje
pride v poštev le

LASTNA PALAČA

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA

LJUBLJANA, Miklošičeva 19

1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonovi;
2. doživetje, smrt, rente in dote v vseh možno-
stih; posmrtniško zavarovanje »KARITAS«.

Zavarujte se in svoje imetje edino pri naši
domači slovenski zavarovalnici.

»DEKLIŠKI ODER«

V založništvu Vigredi je petero zvezkov Dekliškega odra, ki vsebujejo
nastopne igre z ženskimi vlogami:

II. ZVEZEK:

PASTORKA. Drama v petih de-
janjih.

SESTRI. Božična slika v enem
dejanju.

ŽIVELA TELOVADBA! Vese-
loigra v enem dejanju. Ce-
na Din 12.—.

III. ZVEZEK je posvečen materin-
skemu dnevu in vsebuje 19 dekla-
macij za materinski dan in kratke
prizorčke:

**POTRPETI JE TREBA Z
OTROKI.**

PISMO

MATERIN ZAKLAD

MOČNA MATI

MATERINSKA LJUBEZEN

Cena Din 10.—.

IV. ZVEZEK: vsebuje 5 daljših in
krajših iger, namreč:

ZA SREČO. Igra v treh dej.

ANGELA. Božična igra v petih
slikah.

URE NA RAZPOTJU. Prizor
za Silvestrov večer.

PAMET JO JE SREČALA.
Burka v treh dejanjih.

KAKOR VIDITE... Veseloigra
v štirih slikah. Cena Din 16.

V. ZVEZEK:

SV. ELIZABETA. Igra v petih
dejanjih. Cena Din 7.—.

VI. ZVEZEK vsebuje tri igrice:

ZADOVOLJNOST OSREČUJE.

Božična igra v enem dejanju.

GOBAVKA. Misijonska igra.

PRED JASLICAMI. Božična
igra v dveh dejanjih. Din 7.

ZALOŽBA VIGREDI

LJUBLJANA, Masarykova 12.

VIGRED 1929, 1930, 1931, 1932,
1933 — à Din 25.

MATI VZGOJITELJICA. —
Din 16.

MED POMLADJO IN POLET-
JEM. — Din 10.

HENOH ARDEN. —
Din 8.